

Ужгородська міська рада

ЗВІТ

**стратегічної екологічної оцінки
Стратегії розвитку Ужгородської міської
територіальної громади до 2030 року та
Плану заходів на 2024-2026 роки
з реалізації Стратегії розвитку Ужгородської міської
територіальної громади до 2030 року
(Звіт СЕО СРПЗ)**

Ужгород - 2023

Зміст

Перелік скорочень

1. Вступ. Основні цілі Звіту СЕО СРПЗ та його зв'язок з іншими документами державного планування.....	5
2. Характеристика поточного стану довкілля Ужгородської ТГ. Особливості розташування, природно-ресурсного та інфраструктурного потенціалу.....	7
3. Характеристика стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу негативних (шкідливих) чинників.....	22
4. Екологічні проблеми, у т.ч. ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються Ужгородської ТГ, зокрема територій з природоохоронним статусом...26	
5. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у т.ч. пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються СРПЗ.....	27
6. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, які стосуються СРПЗ.....	28
7. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків для довкілля виконання СРПЗ.....	34
8. Ускладнення, що мають місце для більш повного і глибокого здійснення стратегічної екологічної оцінки СРПЗ.....	35
9. Заходи, передбачені для моніторингу наслідків впливу на довкілля виконання СРПЗ, у т.ч. для здоров'я населення (в частині даних СЕО).....	36
10. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення (в частині даних СЕО).....	36
11. Висновки (Резюме нетехнічного характеру інформації).....	37

Перелік використаних і цитованих джерел інформації

Додатки:

1. Заява про визначення обсягу СЕО проекту СРПЗ.....	41
2. Проєкт сценаріїв соціально-економічного розвитку Ужгородської ТГ на період 2024-2030 років.....	47
3. SWOT-аналіз стратегії розвитку Ужгородської ТГ.....	56

Перелік скорочень

СРПЗ – Стратегія розвитку Ужгородської міської територіальної громади до 2030 року та План заходів на 2024-2026 роки з реалізації Стратегії розвитку Ужгородської міської територіальної громади до 2030 року

СЦ – Стратегічні цілі

ОЦ – Оперативні цілі

ОП – Оперативні завдання

Регіональний і місцевий розвиток

РСР - Регіональна стратегія розвитку

СЕО - стратегічна екологічна оцінка

ДДП - документ державного планування

ЦОВВ - центральний орган виконавчої влади

ОВВ - орган виконавчої влади

ОМС - орган місцевого самоврядування

ОВА - обласна військова адміністрація

РВА - районна військова адміністрація

ДРП - державна регіональна політика

ДСРР - Державна стратегія регіонального розвитку

ДССУ - Державна статистична служба України

ДФРР - Державний фонд регіонального розвитку

ПЕСР - програма економічного і соціального розвитку

ТГ - територіальна громада

АТУ - адміністративно-територіальний устрій

АТО - адміністративно-територіальна одиниця

ВВП - валовий внутрішній продукт

ВРП - валовий регіональний продукт

ТКС - транскордонне співробітництво

ЄІС - Європейський інструмент сусідства

ЗД - зачеплена держава

ДП - держава походження

МТД - міжнародна технічна допомога

СПП - стратегії, плани і програми

ЖКГ - житлово-комунальне господарство

ДСНС - Державна служба з надзвичайних ситуацій

БУВР - басейнове управління водних ресурсів

НС - надзвичайна ситуація

ГІС - геоінформаційні системи

МГЕС - малі і міні гідроелектростанції

ГЕП - гідроенергетичний потенціал

ВЕП - вітроенергетичний потенціал

ВЕС - вітроенергетична станція
ГТВП – геотермальний водний потенціал

Екологічний стан територій

ВРПВ - відновлювальні ресурси прісних вод
ТПВ - тверді побутові відходи
МВВ - місце видалення відходів
ПЗРВ - пункти захоронення радіоактивних відходів
ПЗФ - природно-заповідний фонд
ДВЗ - доречні і вірогідні заходи
ІПБ - індекс продовольчої безпеки
ІСОЗ - індекс стану та охорони здоров'я
ІЕВР - індекс експлуатації водних ресурсів
ДІВ - джерела іонізуючого випромінювання
ХЗЗР - хімічні засоби захисту рослин
ІЗА - комплексний індекс забруднення атмосферного повітря
ІЕВР - індекс експлуатації водних ресурсів
МКВД - моніторинговий комітет впливу на довкілля
ПСІП - позаплановий стратегічний інвестиційний проект
ГДК - гранично допустима концентрація
ГДК-СД - середньодобова ГДК
ГДК-МП - максимальна-разова ГДК
СОЗ - стійкі органічні забруднювачі
ПАВ - поліциклічні ароматичні вуглеводні
ПФВ - перфторвуглеводні
ДГР - джерело генерації радіосигналу
ЧКУ - Червона книга України
ЄЧС - Європейський червоний список
ІВР – інвазійні види рослин
ЕПЗО – Екологічний паспорт Закарпатської області

1. ВСТУП. ОСНОВНІ ЦІЛІ ЗВІТУ СЕО СРПЗ ТА ЙОГО ЗВ'ЯЗОК З ІНШИМИ ДОКУМЕНТАМИ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку був ухвалений Верховною Радою України 20 березня 2018 р. Цей закон визначає стратегічну екологічну оцінку (СЕО) загалом у процедурному аспекті: **СЕО - це процедура визначення, опису та оцінювання наслідків виконання документів державного планування (ДДП) для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, виправданих альтернатив, розроблення заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків.** Така визначена Законом процедура включає: визначення обсягу СЕО; складання Звіту СЕО; проведення громадського обговорення та консультацій (у тому числі, за потреби, транскордонних консультацій); врахування у ДДП спеціально розробленого для нього Звіту про СЕО, а також - результатів громадського обговорення та консультацій; інформування про затвердження ДДП.

Важливе значення має і змістовне визначення Законом СЕО: це систематичний процес виявлення імовірних екологічних наслідків ДДП - пропонувані стратегії, планів і програм (СПП), їх урахування під час ухвалення рішень, які стосуються цих СПП.

Отже, метою СЕО є всестороннє сприяння врахуванню екологічних підходів і екологічного мислення у процесах підготовки та ухвалення СПП для випереджаючого забезпечення високого рівня охорони довкілля та сприяння збалансованому (сталому) розвитку територій (регіонів, субрегіонів) та поселень (міст, селищ і сіл і їх урбанізованих агломерацій).

В нашому випадку йдеться про територію Ужгородської ТГ, станом на листопад 2023 року.

Відмітними особливостями СРПЗ в якості ДДП є те, що цей документ аналізує як основні тенденції, проблеми і сценарії соціально-економічного розвитку регіону, так і визначає Бачення, Місію, Стратегічну мету, Стратегічні (СЦ) і Оперативні цілі (ОЦ) та Оперативні завдання (ОЗ) розвитку Ужгородської ТГ на період 2024-2030 рр., тобто, на короткострокову перспективу у 4 роки. При цьому, на попередній період регіонального стратегічного планування в Україні 2016 - 2020 рр. випало впровадження як підходів нової державної регіональної політики (ДРП) та її фінансового інструменту - Державного фонду регіонального розвитку (ДФРР), так і реформи системи територіальної організації влади в Україні. Ця важлива і базова реформа впроваджувалась через схвалення Урядом у квітні 2014 року Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні і низки законів т.зв. «децентралізаційної реформи» з формуванням міських, селищних і сільських спроможних об'єднаних територіальних громад (ОТГ), а також - супроводжувалась реформними змінами у сферах публічних фінансів та бюджетування освіти, охорони здоров'я, надання адміністративних послуг, земельних відносин тощо.

Зауважимо також, що на кінець 2017 року припало і введення в дію нового, також європейського типу, Закону України «Про оцінку впливу на довкілля», а в лютому 2019 року було прийнято новий Закон України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року».

Для Закарпаття з його найвищою залісненістю території серед інших регіонів України (близько 51%) та особливо цінною гірською природою важливими є прийняття перших законодавчих і нормативних актів екологічного і природоохоронного спрямування уже після президентських і парламентських виборів 2019 року: Указу Президента України «Про деякі заходи щодо збереження лісів та раціонального використання лісових ресурсів» від 9 липня 2019 року №511/2019 та Указу Президента України «Про розвиток регіону українських Карпат» від 22 липня 2019 року №543/2019.

Звіт СЕО СРПЗ, як зазначалось вище, стосується систематичного процесу виявлення імовірних екологічних наслідків для пропонованого проєкту взаємопов'язаних ДДП – Стратегії розвитку Ужгородської міської ТГ до 2030 року та Плану заходів з її реалізації на 2024-2026 роки (СРПЗ). Зауважимо, також що належний методологічний підхід та якість аналізованого в розрізі законодавства СЕО проєкту СРПЗ забезпечувались спільними та координованими зусиллями створеної у Ужгородській ТГ робочої групи з розробки проєкту СРПЗ, а також зусиллями супроводжуючих розробку висококваліфікованих експертів Проєкту «Стратегічний аналіз і рекомендації з розширення можливостей органів місцевого самоврядування і громад за допомогою стратегічних документів», реалізація якого стала можливою завдяки Агентству США з міжнародного розвитку (USAID) та щирій підтримці американського народу через Проєкт USAID «ГОВЕРЛА». Зазначена співпраця і на розробку даного Звіту СЕО проєкту СРПЗ.

Насамкінець зазначимо, що на стадії оприлюднення Ужгородською міською радою Заяви про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки проєкту СРПЗ (реєстраційний номер справи в єдиному реєстрі №02-11-3065-23) на вказаному контактну електронну скриньку надійшов лист №2118/02-01 від 02.11.2023р. із зауваженнями та пропозиціями Департаменту екології та природних ресурсів Закарпатської обласної військової адміністрації, які враховані у даному Звіті СЕО СРПЗ Ужгородської ТГ на період до 2030 року.

Також на контактну електронну скриньку надійшов лист із зауваженнями та пропозиціями за №255/06-3/6 від 08.11.2023р. від Департаменту охорони здоров'я Закарпатської ОВА, які враховані у даному Звіті СЕО СРПЗ Ужгородської ТГ до 2030 року.

Під час розроблення даного Звіту СЕО СРПЗ Ужгородської ТГ на період до 2030 року також виявлено, що як Стратегія розвитку Ужгородської міської ТГ до 2030, так і План заходів на 2024-2026 роки з її реалізації повністю відповідають чинним Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2027 року і Регіональній стратегії розвитку Закарпатської області на 2021-2027 рр.

2. Характеристика поточного стану довкілля Ужгородської ТГ. Особливості розташування, природно-ресурсного та інфраструктурного потенціалу.

2.1 Розташування

Ужгородська міська територіальна громада (далі - Ужгородська МТГ) була утворена у 2020 році відповідно до Розпорядження КМУ від 12 червня 2020 р. № 712-р «[Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Закарпатської області](#)». Громада утворилась на базі лише одного населеного пункту - міста Ужгорода, яке одночасно є адміністративним центром громади, обласним та районним центром. Ужгород - єдиний обласний центр України, межі якого співпадають з державним кордоном (міжнародний пункт пропуску зі Словаччиною).

Ужгородська громада розташована на висоті приблизно 120 м над рівнем моря в передгір'ях Карпат на річці Уж (105 км в межах України). Вигідне географічне розташування громади - на межі України - Європейського Союзу (рис. 2.1) - дозволяє відносно швидко дістатись автошляхами міжнародного сполучення до багатьох столиць європейських країн: Будапешта (330 км), Братислави (520 км), Відня (580 км), Варшави (520 км), Праги (740 км), Белграда (600 км), Загреба (700 км), Бухареста (710 км). Також громада майже рівновіддалена від трьох найближчих морів: Балтійського, Адріатичного та Чорного (650—690 км).

Рисунок 2.1. Карто-схема віддаленості Ужгородської МТГ від найбільших міст України та Європи

Територія Ужгородської громади згідно з адміністративно-територіальним

устроєм України входить до складу Ужгородського району Закарпатської області – найзахіднішої області України. Ужгородська громада розташована в західній частині Закарпатської області (рис. 2.2). Громада межує на півночі з Оноківською сільською територіальною громадою, на сході - з Баранинською сільською територіальною громадою, на півдні - з Холмківською сільською територіальною громадою, на заході - зі Словацькою Республікою. Водночас громада має різке ексцентричне розташування на території Закарпатської області.

Рисунок 2.2. Розташування Ужгородської МТГ в межах Закарпатської області

Ужгородською громадою пролягають 3 європейські автошляхи, 2 міжнародні автошляхи й 1 дорога національного значення, розташована залізнична станція, яка забезпечує перевезення пасажирів та вантажів у межах України та за кордон (рис. 2.3).

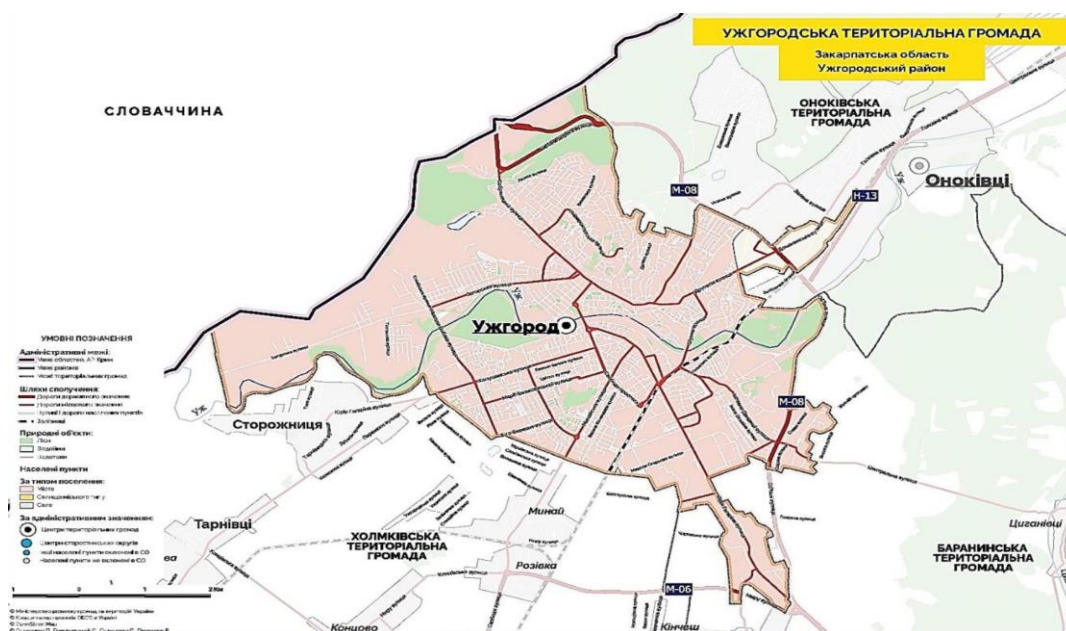

Рисунок 2.3. Картохема Ужгородської міської територіальної громади

На території громади є аеропорт та 2 автовокзали, з яких здійснюють відправлення автобуси приміського, міжміського та міжнародного сполучень. Також на території громади розташований міжнародний пункт пропуску на державному кордоні із Словаччиною «Ужгород - Вишне Немецьке». Водночас відстань від Ужгорода до найближчого міжнародного автомобільного пункту пропуску на державному кордоні з Угорщиною «Чоп (Тиса) - Захонь» (пасажирський, вантажний, пасажирські автобуси, легкові автомобілі) та міжнародного залізничного пункту пропуску «Чоп (Страж) - Чіерна над Тисою» (пасажирський, вантажний) становить 27 км.

Площа території Ужгородської громади - невелика, оскільки громада сформувалась на базі лише одного населеного пункту. Вона становить 40,1 км², що становить 1,7% площі Ужгородського району. Водночас чисельність населення громади станом на 1 січня 2023 р. - 115449 осіб, що становить трохи менше половини (45,3%) населення Ужгородського району. Відтак громаді характерна висока густина населення - понад 2,8 тис. осіб на км², що в 29,6 рази перевищує відповідний середньообласний показник і в 26,7 рази більше, ніж в Ужгородському районі (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1. Ужгородська громада у складі Ужгородського району і Закарпатської області

Регіон	Площа, км ²	Площа у % до загальної площі району/області	Населення, осіб	Населення у % до населення району/області	Густина населення (осіб/км ²)
Ужгородська громада	40,1	1,70/0,31	115449	45,3/9,3	2879,0
Ужгородський район	2362,4	18,49	255000	20,5	107,9
Закарпатська область	12777,0	-	1244476	-	97,4

Висновки

1. Географічне розташування Ужгородської громади є однією з її головних переваг. Віддаленість громади від столиць сусідніх країн - Польщі, Словаччини, Угорщини, Румунії, Молдови - перебуває в межах 500 км.

2. Географічне розташування Ужгородської громади та геостратегічне положення Закарпатської області - на стратегічних транспортних напрямках через Карпати у Тисо-Дунайську низовину і далі на Балкани та країни Центральної і Південної Європи - є вагомим чинником конкурентоспроможності громади, порівняно з адміністративними центрами сусідніх прикордонних європейських регіонів. Ужгородська громада є потужним транспортним вузлом, через який проходять 3 європейські автошляхи, 2 міжнародні автошляхи, 1 дорога національного значення, розташована залізнична станція та аеропорт. На території громади розташований міжнародний пункт пропуску на державному кордоні із Словаччиною «Ужгород - Вишне Немецьке».

2.2. Природно-ресурсний потенціал

Ландшафтні особливості рельєфу

Громада розташована на висоті приблизно 120 м в передгір'ях Карпат на річці Уж (105 км в межах України). Територія громади становить близько 40 км². Протяжність з півночі на південь - 12 км, зі сходу на захід - 5 км. Найвища точка громади - гора Велика Дайбовецька (224 м).

Весь теплий період року характеризується частим випаданням зливових опадів, внаслідок чого на річках району щорічно утворюються дощові паводки. У середньому за рік спостерігається 8-10 паводків, в тому числі 1-4 з виходом на заплаву. Інтенсивна водовіддача водозборів при випаданні зливових опадів, а також значна пересіченість місцевості з великими похилами сприяють формуванню паводків з крутими підйомами та спадами рівнів води. Тому тривалість стояння високих рівнів незначна і не перевищує, як правило, 4-8 діб.

Осінь і зимова межені нетривалі та нестійкі внаслідок випадання дощів в осінній сезон і відлиг зимою. Зимова межень найбільш чітко проявляється в період зі стійкою від'ємною температурою повітря. Вона рідко триває два місяці.

Площа зелених масивів і насаджень становить 1574 га, крім цього, громада оточена лісами. Значну частину площі громади становить правобережна частина м. Ужгорода (Старе Місто), яка дещо більша за лівобережну.

На території громади є штучні озера - колишні кар'єри, де добували будівельний камінь та глину для виробництва цегли:

- Ужгородський кар'єр - розташований у мікрорайоні Радванка. З вигляду - це озеро, але насправді - затоплене місце, де раніше добували камінь. Глибина сягала більше 25 метрів. Площею 4,5 га. Живлення - підземні води;

- озеро «Кирпичка» - колишній глиняний кар'єр по вул. 8-го Березня, живиться підземними ґрунтовими водами. Площа водного дзеркала близько 2,4 га;

- чорні озера - колишні глиняні кар'єри, розташовані між мкр. вул. Загоської та державним кордоном з Словаччиною площею 2,6 га, 9,7 га та 3,3 га, живляться опадами та ґрунтовими водами.

Кліматичні умови

На життєдіяльність мешканців міста та комфортність гостей суттєвий вплив мають кліматичні умови. Формування клімату підпорядковане цілому ряду чинників, серед яких чільне місце займає географічне розташування міста. Географічне положення визначає величину притоку сонячного світла. В природно-кліматичному відношенні місто розташовано в низовинній ландшафтній зоні. З півдня у місто вільно проникає тепле повітря. Гірський масив Карпат також має значний вплив на клімат Ужгорода, захищаючи місто від холодних північних вітрів та подовжуючи тривалість теплого періоду року.

Клімат помірно-континентальний, зі спекотним літом і м'якою зимою. Значно впливає на клімат міста захищеність Карпатами від холодних вітрів з півночі. Весняні приморозки завершуються в двадцятих числах квітня, а перші осінні - починаються 10-28 жовтня; тривалість безморозного періоду, залежно від

рельєфу, коливається в межах 170-190 днів.

На клімат також впливають специфічні умови громади. Взимку це відбувається через виділення тепла промисловими підприємствами, транспортом, опалювальними системами. Влітку додатковим джерелом тепла є нагрітий асфальт вулиць та площ, кам'яні будівлі. Відтак температури повітря в центрі громади є дещо вищими, ніж на околицях. Середньорічна температура повітря в громаді становить 9,3°C. Найтеплішим місяцем року є липень (20,5°C), найхолоднішим - січень (-2,8°C).

Громада розташована в зоні достатнього зволоження. Оподи протягом всього року зумовлені, головним чином, впливом циклонів. Циклони, які переміщуються з Атлантичного океану та Середземного моря приносять в громаду до 80% річної кількості вологи. Водночас, близькість гір сприяє орографічному посиленню опадів. В середньому за рік в місті випадає 700-800 мм опадів. Розподіляються вони протягом року нерівномірно. Основна частина опадів випадає в теплу пору року (64% річної норми опадів).

Вітровий режим також впливає на комфортність кліматичних умов громади. Вітер пом'якшує літню спеку, сприяє очищенню повітряного басейну Ужгорода від пилу та інших продуктів життєдіяльності. Протягом року переважають вітри південно-східного напрямку (27%). Висока частка безвітряних днів (24% тривалості року). Ймовірність сильних вітрів (10м/с і більше) становить лише 2%. В середньому протягом року через високу хмарність в громаді спостерігається лише 91 день без сонячного світла. Середня тривалість сонячного світла складає 1926 годин за рік.

Поєднання природних чинників та мікрокліматичних особливостей громади роблять її однією з найтепліших та найбільш сонячних в Закарпатській області. Багато сонячних днів навесні, влітку і восени, відсутність сильних морозів взимку, рівномірні опади, добротний ґрунт формують сприятливі умови для проживання.

Земельні ресурси

Загальна площа території громади складає близько 4010 га.

За структурою функціонального використання землі громади поділяються на наступні категорії: землі під житловою забудовою (багатоквартирною та садибною); землі під промисловими та іншими підприємствами і закладами; землі транспорту; території громадської забудови; землі організацій, підприємств і закладів природоохоронного, оздоровчого та історико-культурного призначення, землі водного фонду, землі запасу та землі, що надані у власність та постійне користування в межах населеного пункту.

В Ужгородській МТГ 77,8% складають забудовані землі, третину з яких займає садибна забудова (рис. 2.4). Інші 2/3 - багатоквартирна забудова, громадська забудова, землі промисловості, технічної інфраструктури, вулиці тощо. Незабудовані землі складають 22,2% площі громади, в тому числі найбільші площі зайняті лісами, відкритими землями без рослинного покриву та водоймами. Зважаючи на те, що громада сформована на базі лише міста -

обласного центру, її особливістю є дуже мала частка сільськогосподарських земель - усього 3,9%. Більшість земельних ділянок, зайнятих сільськогосподарськими культурами, розташовані на окраїнах міста і перебувають в приватній власності громадян або орендовані ними.

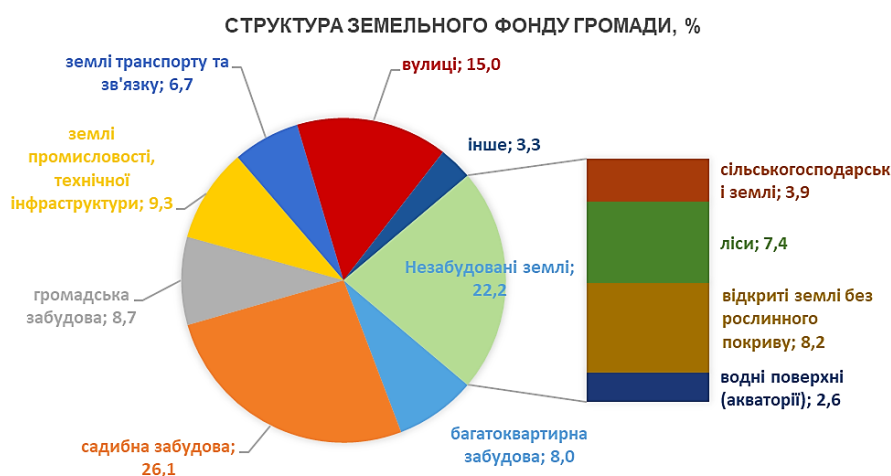

Рисунок 2.4. Структура земельного фонду Ужгородської ТГ за видами використання, %

Поруч з тим, у проектну межу міста у північно-східному напрямку (до об'їзної дороги) включається біля 223,0 га території Оноківської територіальної громади. Таким чином, проектна площа м. Ужгород складе біля 4210,0 га. Водночас передбачається трансформація земель за категоріями (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2. Орієнтовне існуюче та проектне на розрахунковий строк використання земель Ужгородської МГ

Категорії земель	Існуючий стан	Включається в	Трансфер мація "-" вибуття, "+"	Розрахунковий строк
1. Забудовані землі	3103,7	115,8	420,52	3640,02
- багатоквартирна забудова	320,0		82,67	402,67
- садибна забудова	1042,1	28,4	10,15	1080,65
- громадська забудова	347,1	1,6	42,0	390,7
- спецтериторії	28,6		173,2	201,8
- землі промисловості, технічної інфраструктури	370,6	1,2	-55,56	316,24
- землі транспорту та зв'язку	265,2		8,0	273,2
- вулиці	598,02	5,0	20,0	623,02
- гідротехнічні споруди	41,0			41
- кладовища	20,51			20,51
- зелені насадження	71,29	79,6	140,06	290,95
з них загального користування	71,29	77,8	110,06	259,15
2. Незабудовані землі	883,3	107,2	-420,52	569,98
- сільськогосподарські землі	157,0	2,4	-137,26	22,14
з них садові ділянки	10,0	2,4		12,4
- ліси	293,8	104,8		398,6
- відкриті землі без рослинного покриву	327,5		-284,26	44,24
- водні поверхні (акваторії)	105,0			105,0
УСЬОГО	3987,0	223	0	4210,0

Площа земель, які входять в межу громади, та їх розподілення за видами використання потребують уточнення під час проведення додаткових робіт

(виконання проєкту встановлення межі міста Ужгород та винесення її в натуру).

Характеристика ґрунтів

Для Ужгородської громади, як і в цілому для області, характерні важкі ґрунти з переважанням дернового типу. Найбільший вміст гумусу (3%) у ґрунтах південних околиць громади, найменший (0,52%) - в ґрунтах східної частини.

Водні ресурси

Закарпатська область - один із найкраще забезпечених водними ресурсами регіон України. Ужгородська громада побудовано на річці Уж, яка ділить місто на дві частини.

Річка Уж - головна природна водна артерія міста. Річка Уж починається біля підніжжя Вододільного хребта, має два витoki (Уж і Ужок), які беруть початок відповідно на висотах 1250 і 1000 м н.р.м. Нижче Ужгорода перетинає державний кордон з Словаччиною, на території якої впадає в р. Лаборець - праву притоку Латориці. Довжина річки в межах області 107 км (загальна довжина 133 км), площа водозбору 2010 км² (загальна площа водозбору 2750 км²). Протяжність ріки в межах міста становить 10,5 км. Ширина русла коливається в межах 30-60 м, береги частково укріплені кам'яною кладкою. Поблизу Ужгорода річка повертає на захід. Тут гори розходяться, долина розширюється до 2-3 км, Уж виходить на Закарпатську низовину і набуває рівнинного характеру. Середньорічна витрата води р. Уж в м. Ужгород становить 28,7м³ /сек. Водність річки Уж істотно змінюється протягом року. Характерною особливістю внутрішньорічкового розподілу стоку є наявність паводків на річці протягом більшої частини року, нестійкої літньо-осінньої та зимової межени та нечітко вираженого весняного водопілля, сформованого талими і дощовими водами.

З 1923 року почались планові роботи з регулювання течії річки Уж у межах міста, що дало можливість вивільнити на правобережжі значні площі заболочених земель під забудову для нових кварталів. Від головної річки відходив рукав - Малий Уж, який протікав через центр Ужгорода. В 1936 році Малий Уж було засипано. На початку ХХ ст. русло Ужа в межах міста було спрямлено й зарегульовано кам'яними та земляними дамбами.

Місто досить добре захищене від сезонних паводків, однак протипаводковий захист має «слабкі місця» в районі «Радванка», на Студентській набережній та у районі парку Боздоський. Також існує проблема з наносними островами у руслі річки, які регулярно утворюються через наноси мулу та гравію. Ці острови, якщо вчасно не зносити, то з часом вони заростають деревно-чагарниковою рослинністю та перешкоджають проходженню паводка.

Ще однією проблемою для міста є поширення борщівника Сосновського - інвазійного виду рослини, який поширюється берегами річок під час паводків. Ця рослина заповнила береги Ужа й потребує постійного скошування, бо представляє небезпеку для людей, особливо в період цвітіння. На правому березі Ужа на Ботанічній набережній облаштовано міський пляж. У спекотну погоду, не зважаючи на низький рівень води у річці, містяни відпочивають на берегах річки вздовж русла у межах міста. Сьогодні для обводнення русла Ужа в період межень

р. Тиси пропонується спорудження тимчасової переливної греблі, яка стримуватиме воду у річці на відмітці 50-60 см та спустатиметься до рівня дна річки у період сходження паводку.

Річка Уж, на берегах якої розташувалось місто, істотно впливає на рекреаційний потенціал Ужгорода. Набережні річки - улюблене місце відпочинку ужгородців та гостей міста. В літні місяці прируслова частина перетворюється в імпровізовані пляжі. Після облаштування пляжної зони кількість відпочиваючих на берегах річки зростатиме.

В місті також знаходяться стоячі водойми штучного походження - Блакитне озеро на Радванському андезито-базальтовому кар'єрі, Чорні озера поблизу Ужгородського аеропорту та Озеро в центрі парку Перемоги у кварталі висотної житлової забудови міста. Усі вони потребують регулярного контролю за якістю води.

Закарпаття - найбільш зволожена область України. Всі розвідані або діючі водозабори підземних вод в області є інфільтраційними, тому якість добутої в них підземної води повністю залежить від характеристик поверхневого стоку і потребує особливого захисту. Розвідані експлуатаційні запаси питних підземних вод для Ужгородської громади становлять 65,0 тис.м³/добу, що є найвищим для області показником. Такі ресурси підземних вод значно перевищують обсяги їх можливого використання Ужгородською громадою.

Корисні копалини

Громада багата на піщано-гравійну сировину, поклади цегельно-черепичної сировини, вугілля, природного каменю. Ужгородське родовище бурого вугілля, яке було здане в експлуатацію в 50-х роках минулого століття. На початку 1963-го ужгородські шахти були закриті через поширення на Закарпатті більш економних джерел енергії. До корисних копалин слід віднести і понад 20 проявів мінеральних вод типів Єсентуки, Нарзан і Нафтуса.

Біорізноманіття

Вулиці та набережні громади обсаджені фруктовими та декоративними деревами. З північного заходу громаду оточує лісовий масив. Рослинний покрив в лісах громади представлений буково-дубовим лісом. Серед рослин трапляються рябчик шаховий, водяний горіх плаваючий.

У заплаві річки Уж та на пагорбах м. Ужгорода охороняються масиви буково-дубових лісів, які є місцем оселення цінних мисливських видів тварин та птахів. Площа лісів, які перебувають в постійному користуванні Філії «Ужгородське лісове господарство» Карпатського офісу ДП «Ліси України» становить майже 388 га і відносяться до лісів першої категорії.

Природно заповідний фонд

Адміністративний центр громади, м. Ужгород - місто з великим розмаїттям природних ландшафтів, масивами парків, скверів, лісів, багатим рослинним і

тваринним світом. Сприятливі кліматичні умови, красиві краєвиди, джерела мінеральних вод, цінні заповідні об'єкти та історико-архітектурні пам'ятки роблять Ужгород перлиною України. Наявність значних площ зелених насаджень, мінеральних джерел, мальовничої ріки Уж відіграють важливу роль в рекреаційному житті міста.

В Ужгородській громаді багато парків та скверів, серед яких ботанічний сад (загальнодержавного значення), парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, ботанічні пам'ятки природи, гідрологічні пам'ятки природи. Загалом майже 40% усієї площі громади (1574 га) - зелена зона (рис. 2.5).

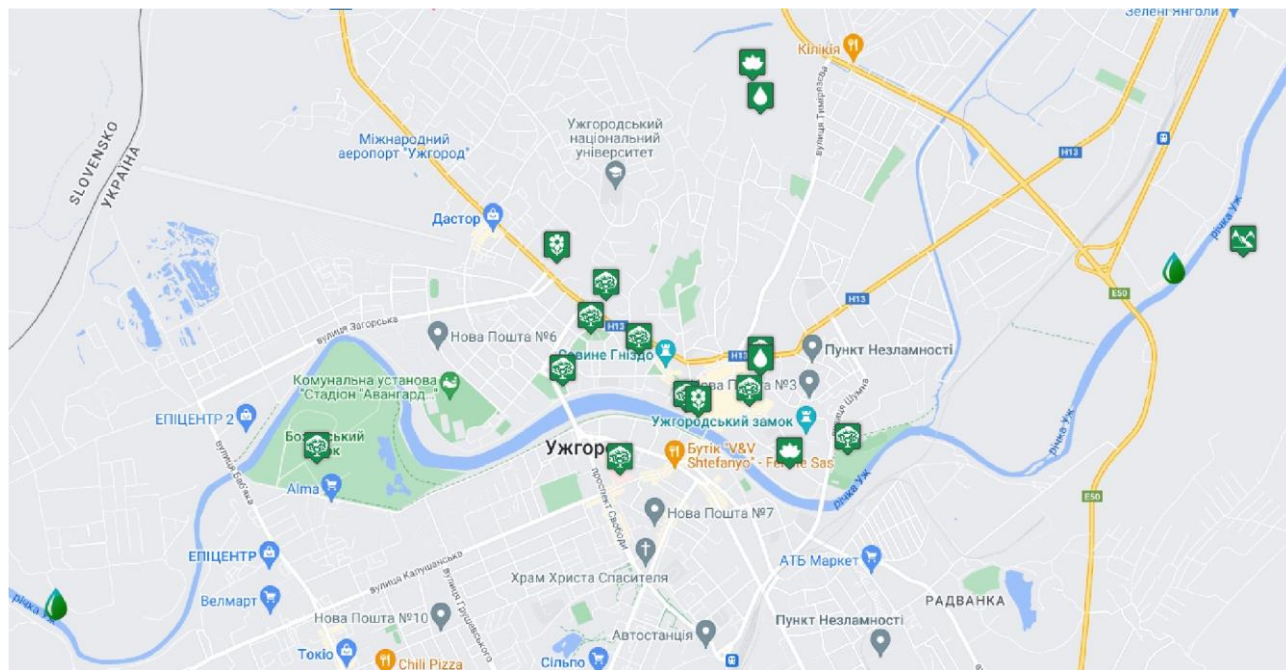

Рисунок 2.5. План-схема розміщення природно заповідного фонду Ужгородської громади

Рослинний світ міста представлений парками («Боздоський» (58 га), «Підзамковий» (3,5 га), Ботанічний сад (3,2 га), рокарій «Закарпатліс» (0,5 га)), скверами, бульварами та набережними («Дружби народів» (6,0 га), вул. Довженка (0,23 га), вул. Жупанатська (1,5 га), Православна наб. (3,0 га), Піонерська наб. (9,5 га), Альпінарій (0,07га)).

До природно-заповідного фонду міста входять:

- пам'ятка садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення «Ботанічний сад Ужгородського національного університету»;
- пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення (парки: «Боздоський», «Підзамковий», «Дружба», обласної лікарні, «Дендросад Лаудона»);
- пам'ятки природи місцевого значення - окремі дерева та свердловини.

Природно-заповідний фонд в громаді є складовою екологічної мережі і складає 161 га (4,7% від площі міста). Майже 290 га площі міста займають сади і виноградники. Вулиці та набережні обсажені фруктовими та декоративними деревами. З північного заходу місто оточує лісовий масив.

Сумарна кількість зелених насаджень загального користування - 82,83 га. Із

розрахунку площі озеленення міста загального використання на 1 мешканця припадає 8,6 м² при нормі 10 м².

Озеленення і благоустрій зелених зон міста, утримання міських скверів та насаджень здійснює комунальне підприємство зеленого господарства «Агромікс». Підприємство потребує впровадження нових підходів для залучення додаткових коштів з метою розвитку виробництва, оновлення основних засобів, впровадження нових технологій для благоустрою зелених зон міста.

На території Ужгорода існує понад 20 водопроявів мінеральних вод штучних (свердловин) та природних (джерел), цінних в лікувальному відношенні. Так, в парку «Підзамковий» є мінеральна вода типу «Єсентукі 17», в Боздоському парку - типу «Нарзан», але використання яких характеризується, як обмежене та нераціональне. Джерела та свердловини потребують благоустрою, зокрема свердловина № 8-Уж (Боздоський парк).

Екологічний стан

Екологічний стан території характеризує низка показників, серед яких: антропоєкологічний ризик, техногенне навантаження, радіаційний ризик, забрудненість природного середовища, стійкість природного середовища та ін.

Територія Ужгородської міської територіальної громади розташована в допустимій зоні антропоєкологічного ризику (від $1 \cdot 10^{-4}$ до $1 \cdot 10^{-3}$ за індексом антропоцентричної оцінки екологічного ризику за критерієм Ешбі, який являє собою ймовірність настання одного антропоєкологічного ризику у рік). Водночас екологічний потенціалі громади за інтегральним показником оцінюється як високий (від +10,0 до +5,80), порівняно з відповідним середньоукраїнським показником.

Рівень техногенного навантаження на природне середовище на території громади належить до категорії середніх з індексом в межах від -0,40 до +0,45 (де найнижча категорія - менше -0,40, а найвища - понад +2,11).

Водночас за ступенем забрудненості, визначеним на основі Індексу сумарної забрудненості (який розрахований: для атмосферного повітря - за основними і специфічними забруднювачами; для поверхневих вод - за органолептичними, токсикологічними властивостями і санітарним режимом; для ґрунтів - за умовною величиною пестицидів і їх детоксикацією) територія Ужгородської громади належить до помірно забрудненої (на півночі громади) та забрудненої (на півдні громади).

Потенціал стійкості природного середовища Ужгородської громади до техногенного навантаження за інтегральним показником, який включає показники потенціалу атмосфери, стійкості поверхневих вод, стійкості ґрунтів, біотичного потенціалу, оцінюється як середній (від -0,50 до +0,80 при граничних - менше -0,50 і більше +2,10).

Екологічний стан громади оцінюється як задовільний та помірно сприятливий для проживання населення. Для оцінки екологічних умов проживання населення було використано показники територіальної концентрації виробництва, господарської освоєності земель, густоти населення, забруднення природного середовища (хімічного: атмосферного повітря, природних вод, ґрунтів, а також радіаційного), природних умов (ступеня ураженості території несприятливими

природно-антропогенними процесами).

Великих підприємств-забруднювачів на території Ужгородської громади немає. Найбільшим забруднювачем річок в Ужгородській громаді є КП «ВОДОКАНАЛ М. УЖГОРОДА», яке «лідирує» за кількістю скинутої у річки забрудненої води в Закарпатській області.

Стан атмосферного повітря.

Ужгородська громада розташована у передгір'ї Вигорлатського гірського масиву на висоті 120 м н.р.м. на річці Уж. З північного та східного боку громада захищена відрогами гір, а з західного та південного боків відкривається Закарпатська низовина. Котловинне розміщення громади з оточуючими навколо лісами створює своєрідний мікроклімат, в якому повітряні маси переміщуються, але не видуваються, і значна частина викидів затримується над громадою, що призводить до підвищення концентрації забруднюючих речовин над територією громади. Рівень забруднення атмосфери в громаді є стабільно високим.

Водночас впродовж останніх п'яти років в Ужгороді відбулося певне зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення, про що свідчить значне зниження індексу забруднення атмосфери (ІЗА) (рис. 2.6). Зменшення обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря відбулось за рахунок основних забруднювачів атмосферного повітря в регіоні АТ «Закарпатгаз» та магістральних газопроводів Закарпатського обласного лінійного виробничого управління магістральних газопроводів, конкретніше від кількості об'ємів перекачаного цими підприємствами газу. Крім цього, в місті функціонує низка підприємств з іноземним капіталом, які значно краще облаштовані пилогазоочисним обладнанням.

Рисунок 2.6. Динаміка показника індексу забруднення атмосфери (ІЗА) для м. Ужгород, 2013-2022 рр.

Зазначимо, що на м. Ужгород припадає лише 2,61% усіх викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря у Закарпатській області, при тому, що місто концентрує близько 10% населення області. Більше того, якщо у 2020 році в розрахунку на одне підприємство області припадало близько 20 тон викидів, то по м. Ужгород лише 2,2 тони (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3. Викиди забруднюючих речовин в атмосферу від стаціонарних джерел забруднення у 2020 році

	Обсяги викидів, тонн		Збільшення (зменшення) викидів проти 2019р., тонн	У % до 2019р.	Викинуто в середньому одним підприємством, тонн
	2020	2019			
Всього по області	3312,1	3711,7	-399,6	89,2	19,8
м. Ужгород	86,4	120,6	-34,2	71,7	2,2

Аналіз матеріалів спостережень за вмістом забруднювальних речовин в атмосферному повітрі протягом року показує, що пріоритетними забруднювачами атмосферного повітря міста Ужгорода в 2021 році залишаються формальдегід, діоксид азоту, пил, оксид азоту (II) та оксид вуглецю (II). Індекс забруднення атмосферного повітря 5 пріоритетними забруднювальними речовинами склав 4,82 (в 2020 році - 5,20), в тому числі: індекс забруднення формальдегідом - 2,36, діоксидом азоту - 1,23, пилом - 0,47, оксидом азоту - 0,40 та оксидом вуглецю - 0,36.

Формальдегід є канцерогеном, тобто має властивість викликати важкі захворювання людини, зокрема онкологічні. В зону ризику потрапляють насамперед органи дихання. За даними досліджень у структурі поширеності окремих класів хвороб дітей в Ужгороді перше місце займають хвороби органів дихання. При цьому існує тісний заємов'язок між захворюваннями органів дихання у дітей та забруднюючими речовинами, які здатні їх викликати.

Головним забруднювачем атмосферного повітря у м. Ужгород продовжує і надалі залишатися автотранспорт, викиди від якого складають 91,9 % від загального обсягу викидів. За останні роки значно виросла кількість автомобільного транспорту, відмічається ріст автозаправних станцій, що є вагомим джерелом у забрудненні атмосферного повітря.

Водночас усі потенційні стаціонарні джерела забруднення (суб'єкти господарювання) охоплені дозволами на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Стан водних ресурсів

Скид нормативно очищених зворотних вод у поверхневі водні об'єкти становив 16,921 млн м³/рік, на 1 мешканця - близько 140 м³/рік. У таблиці 2.4 наведено показники використання води суб'єктами господарювання Ужгородської громади, які відповідно до [Порядку ведення державного обліку водокористування](#) зобов'язані звітувати про використання води (за даними Державного водного кадастру за розділом: «[Водокористування](#)»). Наведені дані засвідчують, що 5,4% зворотних (стічних) вод, які скидають в поверхневі водні об'єкти суб'єкти господарювання в Ужгородській громаді, - не проходять відповідної очистки і є забрудненими.

Таблиця 2.4. Використання води в Ужгородській громаді у 2021 році, млн м³

Показник	Закарпатська область	Ужгородський район	Ужгородська громада
Кількість водокористувачів, які звітують (<i>одиниць</i>)	380	119	38
Забрано із природних водних об'єктів, всього у т. ч.	38,929	11,341	9,031
<i>із підземних водних об'єктів</i>	17,908	5,793	4,799
Використано свіжої води, всього у т. ч.	22,15	8,838	6,537
<i>на питні і санітарно-гігієнічні потреби</i>	11,810	6,011	5,245
<i>на виробничі потреби</i>	9,342	2,208	1,292
<i>на потреби зрошення</i>	0,851	0,563	-
<i>на інші потреби</i>	0,147	0,056	0
Загальне водовідведення	39,662	18,881	17,891
Скинуто в поверхневі водні об'єкти зворотних (стічних) вод, всього у т. ч.	39,464	18,801	17,891
<i>забруднених</i>	3,877	1,487	0,970
<i>нормативно чистих без очистки</i>	9,557	0,186	-
<i>нормативно-очищених на спорудах</i>	26,030	17,128	16,921
Оборотне, повторне та послідовне використання	9,549	6,148	0,156

Основним забруднювачем поверхневих водних об'єктів у м. Ужгород є Комунальне підприємство «Водоканал м. Ужгорода».

Державною екологічною інспекцією у Закарпатській області у 2021 році здійснювався інструментально-лабораторний контроль якості поверхневих вод, зокрема у річці Уж. За результатами аналізу 12 проб води у 2021 р. встановлено речовини з перевищенням ГДК 1 - амоній-іон, 1 - біохімічне споживання кисню, 6 - нітрит-іони, 5 - нафтопродукти (вуглеводні неполярні).

За останні десятиріччя в Ужгороді, порівняно з кліматичною нормою, суттєво зросла кількість спекотних днів з температурами в діапазоні 30,1-35,0°C. Також простежується зростання кількості випадків «спекотних» хвиль, коли максимальні добові температури повітря понад 5 днів підряд перевищують середні максимальні температури на 5°C. При цьому в останні 10 років спостерігається помітне зниження рівня води у річці Уж та в стоячих водоймах міста, які живляться ґрунтовими та дощовими водами, частина з яких за цей час замулилась й припинила своє існування (озера-копанки біля Боздоського парку). Помітною є і зміна режиму зволоження у всьому регіоні: літні опади зменшились на 10%, а осінні зросли на 20%. Рівень ґрунтових вод у місті впав на 2,5 м і більше, що також призводить до обміління водойм міста.

Створення «блакитних» зон у містах поряд із «зеленими» зонами є важливим заходом з адаптації до змін клімату. Відомо, що через великі площі асфальтового та іншого твердого покриття, а також наявність великих площ поверхонь дахів у містах, температура атмосферного повітря завжди на 3-5°C є вищою, ніж за межами міст. Це призводить до «перегріву» міського середовища, впливає на стан здоров'я вразливих груп населення та є однією з головних причин короткочасних погодних стихійних явищ великої руйнівної сили: шквалів, буревіїв та вітровалів безпосередньо у житлових кварталах міста. «Блакитні» зони міста - річка, ставки та озера - суттєво пом'якшують мікроклімат середовища та відіграють роль «природних острівців прохолоди» у спекотні дні. Обводнення стоячих водойм міста, зокрема, Озера у парку Перемоги можливо здійснити, спрямувавши у це озеро відфільтровані природним шляхом (через гравій та дерен) зливі дощові води з дахів навколишніх будинків.

Стан поводження з ТПВ

Полігон, на якому здійснюють захоронення ТПВ, перебуває на балансі КП «КАТП-072801» та має потужність 1260 т та розташовано за межами громади – у с. Барвінок. Полігон паспортизований, експлуатується з 1998 року. Проектна потужність полігону ТПВ складає 5,2 млн м³. Ще у 2021 році наповненість полігону становила 5,15 млн м³, майже 99,9% проектної потужності. Полігон облаштовано газовідвідною системою (зроблено майже 100 свердловин для викачування біогазу) для запобігання виникненню пожеж. На полігоні відбувається захоронення побутових відходів зібраних з території Ужгородської громади та сусідніх громад. Стан в межах існуючого полігону ТПВ є нижче задовільного. Під час погіршення погодних умов, заїзд та вивантаження відходів є ускладненим через відсутність майданчика для розвороту спецтранспорту та відсутніх вільних територій для подальшого складування відходів. На полігоні не виконується відвід поверхневих вод та фільтрату для подальшого вивезення на міські каналізаційні очисні споруди - в спеку фільтратом поливають сміття зі спеціального басейну для запобігання самозайманню.

В громаді не налагоджено утилізацію «зелених відходів» - опалого листя, деревини, отриманої від обрізки та зрізання дерев. Це є не ТПВ. Цей вид відходів не повинен акумулюватися на майданчиках з контейнерами для збору ТПВ, оскільки це не ТПВ, і не повинен вивозитись на полігон ТПВ.

Будівельне сміття, каміння та зібрана з вулиць пилюка, які вивозить ТОВ «АВЕ-Ужгород», складає 10-20% усього обсягу відходів. Для будівельного сміття ТОВ «АВЕ-Ужгород» встановлює спеціальні контейнери.

За кошти бюджету громади (понад 15 млн грн), протягом останніх років проводили рекультивацию полігону ТПВ.

В переліку підприємств - основних накопичувачів промислових відходів (за даними статзвітності № 1-відходи за 2020 рік) Закарпатської області знаходиться 1 підприємство, яке функціонує на території м. Ужгорода - ТОВ «ТріоТранс» (м. Ужгород, вул. Гранітна, 6). Станом на кінець 2020 р. підприємство на власній території накопичило понад 260 тон відходів кускових деревини 1-го класу небезпеки.

Основні екологічні проблеми

Зважаючи на викладене, Ужгородська міська територіальна громада характеризується достатньо складною екологічною ситуацією. До основних екологічних проблем громади слід віднести:

- високий рівень забруднення атмосферного повітря, спричинений головним чином автотранспортом;
- переповненість та незадовільний стан полігону твердих побутових відходів;
- відсутність підприємств з переробки ТПВ;
- незадовільний стан каналізаційних мереж;
- недостатня ефективність роботи очисних споруд;
- недостатня розвиненість системи екологічного моніторингу;

- слабка мотивація впливу органів місцевого самоврядування на процеси антропогенного навантаження в населених пунктах;
- низька громадська активність населення в питаннях громадського контролю за впливом прийнятих рішень на екологічний стан громади;
- необхідність впровадження енергоефективних технологій.

Висновки до розділу 2:

1. Поєднання природних чинників та мікрокліматичних особливостей міста роблять Ужгород одним з найтепліших та найбільш сонячних місць Закарпаття. Багато сонячних днів весною, влітку і восени, відсутність сильних морозів взимку, рівномірні опади, добротний ґрунт створюють хороші умови для проживання.

2. Потребує вирішення питання оцінки та уточнення площі земель Ужгородської громади. Площа земель, які включаються в межу міста, та їх розподілення за видами використання потребують уточнення під час проведення додаткових робіт (виконання проєкту встановлення межі міста Ужгород та винесення її в натуру).

3. Понад 75% території Ужгородської ТГ складають забудовані землі, третину з яких займає садибна забудова. Незабудовані землі складають 22,2% площі міста, в тому числі найбільші площі зайняті лісами, відкритими землями без рослинного покриву та водоймами. Особливістю громади є дуже мала частка сільськогосподарських земель - 3,9%. 4,7% від площі міста складає природно-заповідний фонд, який є складовою екологічної мережі. Сумарна кількість зелених насаджень загального користування - 82,83 га. Із розрахунку площі озеленення міста загального використання на 1 мешканця припадає 8,6 м² при нормі 10 м².

4. Для міста Ужгород, як і в цілому для області, характерні важкі ґрунти з переважанням дернового типу. Найбільший вміст гумусу (3%) у ґрунтах південних околиць міста, найменший (0,52%) - в ґрунтах східної частини.

5. Місто ділить на 2 частини р. Уж, водночас воно досить добре захищене від сезонних паводків. Потребує модернізації протипаводковий захист в районі «Радванка», на Студентській набережній та у районі парку Боздоський. Також існує проблема з наносними островами у руслі річки, які регулярно утворюються через наноси мулу та гравію. Ще однією проблемою для міста є поширення берегами річки під час паводків борщівника Сосновського - інвазійного виду рослини. Ця рослина потребує постійного скошування, оскільки несе небезпеку для людей, особливо в період цвітіння.

6. Стоячі водойми штучного походження - Блакитне озеро на Радванському андезито-базальтовому кар'єрі, Чорні озера біля Ужгородського аеропорту та Озеро в центрі парку Перемоги у кварталі висотної житлової забудови міста потребують регулярного контролю за якістю води.

7. Ужгородська громада характеризується потужним туристично-рекреаційним потенціалом - сприятливі кліматичні умови, красиві краєвиди, джерела мінеральних вод, цінні заповідні об'єкти та історико-архітектурні пам'ятки роблять місто перлиною України.

8. Однією з екологічних проблем Ужгородської громади є достатньо високий рівень атмосферного забруднення, що зумовлений пересувними засобами. За останні роки значно виросла кількість автомобільного транспорту, відмічається ріст автозаправних станцій, що є вагомим джерелом у забрудненні атмосферного повітря. Ситуація утруднюється і з огляду на географічне положення міста. Водночас впродовж останніх п'яти років має місце чітка тенденція до суттєвого зниження рівня індексу забруднення атмосфери (ІЗА) з 7,92 у 2017 році до 4,8 у 2021-2022 роках.

9. До основних проблем громади слід також віднести переповненість та незадовільний стан полігону твердих побутових відходів, незадовільний стан каналізаційних мереж, недостатню ефективність роботи очисних споруд, недостатню розвиненість системи екологічного моніторингу, невисокий рівень впровадження енергоефективних технологій.

3. Характеристика стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу негативних (шкідливих) чинників.

У попередньому розділі 2 наведені дані зі СРПЗ Ужгородської ТГ щодо таких важливих для Звіту СЕО характеристик, як природно-географічне розташування, природно-ресурсний потенціал (особливості рельєфу, кліматичні умови, земельні ресурси, водні ресурси, корисні копалини, біорізноманіття, території і об'єкти природно-заповідного фонду (ПЗФ), екологічний стан (атмосферне повітря, водойми, поводження з ТПВ, ґрунти тощо), окремо підсумовані **найбільш гострі екологічні проблеми** території Ужгородської ТГ станом на листопад 2023 року.

Зауважимо, що «довкіллєві» і екологічні проблеми у проектах СРПЗ Ужгородської ТГ відображені і проаналізовані, окрім розділу 2 Аналітичної частини, також і в інших блоках СРПЗ: у SWOT-аналізі (див. додаток 3), у сценарному аналізі (див. додаток 2), у структурі Стратегічних, Оперативних цілей та Оперативних завдань СРПЗ (див. нижче – *виділено жирним шрифтом*) і навіть у Баченні майбутнього Ужгородської ТГ на 2030 рік.

Зауважимо також, що в системі цілей СРПЗ Ужгородської ТГ **тим чи іншим аспектам вирішення «довкіллєвих» і екологічних проблем** присвячено три із чотирьох стратегічних цілей 8 із 14 Оперативних цілей (*позначені «*» нижче цілі 2.1, 3.1, 3.2, 3.3, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4*), а також – 18 із 43 Оперативних завдань (*виділені нижче жирним шрифтом*), що загалом складає 41 відсоток.

БАЧЕННЯ

Ужгородська громада – безпечне та комфортне для проживання місто для реалізації можливостей, проривних технологій та інновацій, передової університетської освіти і науки, креативних індустрій, реалізованого туристичного потенціалу, соціально-відповідального бізнесу. Громада толерантності до різних ідентичностей, релігійних конфесій, світоглядів. Екобезпечний, транспортно-логістичний, економічний і фінансово-інвестиційний центр реалізації євроінтеграційних прагнень України.

Дерево цілей Ужгородської міської територіальної громади

Структура стратегічних, оперативних цілей та завдань Стратегії розвитку Ужгородської міської територіальної громади до 2030 року

Стратегічна ціль 1. Інноваційна і креативна економіка та підприємництво	
Оперативні цілі	Завдання
1.1. Популяризація економічного та інвестиційного потенціалу громади	1.1.1. Сприяти просуванню продукції і послуг суб'єктів господарювання міста на зовнішні ринки та практичній реалізації Угоди про асоціацію України з ЄС
	1.1.2. Забезпечити сприяння залученню інвестицій, просування інвестиційних можливостей та пропозицій громади
	1.1.3. Сприяти ревіталізації промислових зон
	1.1.4. Створити постійно діючий виставковий центр для просування економічних досягнень міста і області в Карпатському макрорегіоні і ЄС
1.2. Забезпечення системної підтримки і сталого розвитку підприємництва та сфери послуг	1.2.1. Сприяти розбудові мережі інституцій підтримки малого і середнього бізнесу, в т. ч. через формування стартап-платформ, кластерних ініціатив і SMART-спеціалізацій
	1.2.2. Здійснити модернізацію та благоустрій мережі міських ринків і прилеглих територій
	1.2.3. Інтегрувати релокований бізнес в економіку громади
1.3. Стимулювання інноваційного розвитку економіки і креативних індустрій	1.3.1. Забезпечити інформаційно-промоційну і ресурсну підтримку інноваційної економічної діяльності промислових підприємств та бізнесу міста
	1.3.2. Активізувати співробітництво з громадами та регіонами ЄС у сфері інновацій та креативних індустрій
1.4. Розвиток міста як туристичної дестинації	1.4.1. Створити інституції розвитку туризму (організація з управління дестинацією), туристично-інформаційного центру тощо)
	1.4.2. Сприяти розвитку спроможності Ужгорода як туристичної дестинації
	1.4.3. Здійснити промоцію Ужгорода як туристичної дестинації

Стратегічна ціль 2. Високі якості людського капіталу і соціальних послуг

2.1. Посилення позицій громади як освітньо-наукового центру *	2.1.1. Модернізувати мережу та підвищити якість послуг дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти
	2.1.2. Забезпечити розвиток STEM-освіти в громаді
	2.1.3. Популяризувати та впровадити систему освіти впродовж життя
	2.1.4. Розробити і впровадити спільні програми співпраці шкіл, вищих навчальних закладів та закладів ПТО, спрямовані на професійну орієнтацію школярів міста
	2.1.5. Забезпечити підтримку обдарованої учнівської молоді та учнівського самоврядування
2.2. Підвищення ефективності функціонування сучасного культурно-духовного та спортивного простору міста	2.2.1. Стимулювати культурно-просвітницьку та духовно-патріотичну роботу, у т. ч. серед дітей і молоді
	2.2.2. Забезпечити розвиток інфраструктури сфери культури та спорту відповідно до сучасних потреб мешканців
	2.2.3. Створити Музей міста Ужгорода з використанням інтерактивних технологій
	2.2.4. Забезпечити підтримку проведення культурних та спортивних масових заходів
	2.2.5. Сприяти інтеграції ВПО в суспільний простір громади
2.3. Забезпечення високоякісних медичних послуг та популяризація здорового способу життя	2.3.1. Модернізувати інфраструктуру та матеріально-технічну базу закладів охорони здоров'я, підвищити якість надання медичних послуг
	2.3.2. Розробити і реалізувати комплекс заходів, спрямованих на формування здорового способу життя ужгородців та ВПО
	2.3.3. Стимулювати розвиток реабілітаційної медицини, зокрема для ветеранів війни

Стратегічна ціль 3. Комфортний і безпечний простір громади

3.1. Формування гармонійного і комфортного середовища проживання *	3.1.1. Забезпечити планувальні та управлінські передумови гармонізації просторово-функціональної організації міського середовища
	3.1.2. Забезпечити благоустрій мікрорайонів, громадських міських просторів і зелених зон
3.2. Розвиток і модернізація дорожньо-транспортної інфраструктури *	3.2.1. Здійснити планомірні реконструкцію і капітальний ремонт доріг і тротуарів та дорожньої й інженерної інфраструктури в усіх мікрорайонах міста
	3.2.2. Модернізувати систему громадського транспорту та супутньої інфраструктури з використанням інноваційних рішень
	3.2.3. Забезпечити реалізацію заходів з сталої мобільності міста
3.3. Активізація міжмуніципальних взаємодій з сусідніми громадами *	3.3.1. Сформувати Ужгородську агломерацію на засадах гармонізації взаємних інтересів просторового, економічного і соціального розвитку співпрацюючих територіальних громад

Стратегічна ціль 4. Місто екологічної безпеки, чистого довкілля, озеленення і енергоефективності

* 4.1. Забезпечення ефективного управління відходами	4.1.1. Модернізувати систему водовідведення, каналізування та очисних споруд громади
	4.1.2. Розробити і впровадити ефективну систему управління відходами
	4.1.3. Розвинути систему роздільного збору сміття
* 4.2. Забезпечення відродження зеленого міста та ефективного управління зеленим господарством	4.2.1. Провести планомірні інвентаризацію і паспортизацію зелених насаджень і зон на основі результатів картографування і межування їх територій методами ГІС-технологій
	4.2.2. Здійснити планомірні реконструкцію і оновлення зелених насаджень і зон міста
	4.2.3. Забезпечити комплексний благоустрій природних громадських міських просторів (парків)
* 4.3. Підвищення рівня екологічної безпеки міста та підсилення природних чинників адаптації до глобальних змін клімату	4.3.1. Забезпечити захист прирічкових районів міста від паводків і підтоплень
	4.3.2. Ліквідувати ареали зростання небезпечних для здоров'я інвазійних рослин на території міста
	4.3.3. Забезпечити комплексне використання потенційних об'єктів, територій і водойм для адаптації міста до глобальних змін клімату
	4.3.4. Сприяти формуванню комфортного мікроклімату у місті через сталу систему якісного поливу вулиць та збільшення кількості фонтанів у громадських просторах
* 4.4. Впровадження енергоменеджменту та забезпечення сталого енергетичного розвитку громади	4.4.1. Впровадити комплекс заходів термомодернізації житлових будинків і закладів бюджетної сфери міста з моніторингом їх енергоспоживання
	4.4.2. Знизити енергоспоживання в секторах комунальних послуг і громадського транспорту, у т. ч. через розвиток сталої мобільності міста

Висновки до розділу 3:

3.1 Система Стратегічних і Оперативних цілей та Оперативних завдань проєкту СРПЗ Ужгородської ТГ – цілком може досягти намічених результатів та індикаторів (показників) реалізації зазначених цілей і завдань СРПЗ з мінімальною, допустимою шкодою для довкілля територій Ужгородської міської ТГ.

3.2 План заходів проєкту СРПЗ Ужгородської ТГ на 2024-2026 рр. (в частині «довкіллевих», енергетичних, навчально-просвітницьких та управлінських проєктів) загалом належно спрямований як на виконання

відповідних Операційних завдань СРПЗ, так і на трансформацію (подолання «слабких сторін» SWOT-аналізу.

3.3 В системі цілей СРПЗ Ужгородської ТГ тим чи іншим аспектам вирішення «довкіллевих» і екологічних проблем присвячено: 3-и із 4-ох стратегічних цілей, 8-м із 14-ти Оперативних цілей, 18 із 43-х Оперативних завдань (або 41% Оперативних завдань проєкту СРПЗ) Це засвідчує як про багаторічне накопичення «довкіллевих» і екологічних проблем в Ужгородській ТГ, так і про намагання їх вирішити через процес стратегування та виконання низки запланованих у Плані заходів СРПЗ проєктів стратегічного значення.

3.4. У вирішенні «довкіллевих» та екологічних проблем проєкту СРПЗ Ужгородської ТГ слід враховувати, що з лютого 2022 року міська громада надала прихисток і соціальні послуги для 27,5 тисяч ВПО, що складає майже 24% від загальної довоєнної чисельності мешканців Ужгорода і що це спричинило додаткове антропогенне навантаження на комунальну інфраструктуру та довкілля території Ужгородської міської громади.

4. Екологічні проблеми, у т.ч. ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються Ужгородської ТГ, зокрема територій з природоохоронним статусом.

Ужгородська міська ТГ розташована на особливій природно-географічній території, а характеристики розташування з описом території міста і суміжних природних територій (у т.ч. передгірного рельєфу, залісненості, мальовничої долини р. Уж, рельєфно-ландшафтні особливості, водойми і водні ресурси, біорізноманіття, корисні копалини, об'єкти ПЗФ, розташованих на території Ужгородської міської ТГ (за даними «Екологічного паспорта Закарпатської області – 2022» - див. [3] у Переліку джерел інформації).

Таблиця 4.1 Території і об'єкти ПЗФ Ужгородської ТГ

№	Назва об'єкта ПЗФ і статус	Місцезнаходження
1.	"Ботанічний сад Ужгородського державного університету" ("Ботанічний сад УжНУ") Загальна площа 86,414 га.	м. Ужгород, вул. Ольбрахта 6, вул. Тімірязєва
2.	Ботанічна пам'ятка природи "Кипарис болотний " Загальна площа 0,02 га	м. Ужгород, вул. Собранецька, 96, Державна установа " Закарпатський обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України "
3.	Ботанічна пам'ятка природи «Ясен Масарика» Загальна площа 0,0016 га	м. Ужгород, наб. Незалежності, 2, Ужгородська міська рада (ТГ)
4.	Джерело "Свердловина № 221" Загальна площа 0,3 га	м. Ужгород, Ужгородська міська рада (ТГ)
5.	Джерело "Джерело № 1" Загальна площа 0,3 (0***) га	м. Ужгород знаходиться на території ботанічного саду загальнодержавного значення "Ботанічний сад УжНУ

6.	Парк-пам'ятка "Підзамковий" Загальна площа 4 га	м. Ужгород, вул. Підградська, 33, Ужгородська міськрада (ТГ)
7.	Парк-пам'ятка "Боздоський" Загальна площа 73,7569 га	м. Ужгород, вул. Боздошська дорога, 5
8.	Парк-пам'ятка "Палісадник обласної лікарні" Загальна площа 0,7 га	м. Ужгород, вул. Перемоги, 22
9.	"Сквер міськлікарні" Загальна площа 0,4 га	м. Ужгород, вул. Ференца Ракоці, 3 -5 (0,1423 га) пл. Жупанатська (0,2577 га)
10.	Палісадник університетської бібліотеки Загальна площа 0,5 га	м. Ужгород, вул. Капітульна, 9
11.	"Алея липи на набережній річки Уж" Загальна площа 1 га	м. Ужгород, набережна Незалежності, Ужгородська міська рада (ТГ)
12.	Партерний сквер Загальна площа 2 га	м. Ужгород, площа Народна
13.	Палісадник Хімкорпусу держуніверситету" Загальна площа 0,2 га	м. Ужгород, вул. Фединця, 53
14.	"Сквер Т. Масарика" Загальна площа 0,57 га	м. Ужгород, Ужгородська міська рада (ТГ)

Висновок до розділу 4:

4.1. Існує деяке неспівпадіння об'єктів ПЗФ на території м. Ужгорода, описаних в Аналітичній частині проєкту СРПЗ Ужгородської ТГ – 2030, і даних, взятих з Екологічного паспорту Закарпатської області- 2022 (зокрема, щодо «Дендросаду Лаудона» поблизу міської дитячої лікарні).

4.2. Застаріла і не відповідає дійсності інформація в описовій Аналітичній частині (розділу 1 СРПЗ) щодо: **«майже 290 га площі міста займають сади і виноградники»**,

«озеленення і благоустрій зелених зон місті, утримання міських скверів та насаджень здійснює комунальне підприємство «Агромікс», тощо.

4.3. Ані система цілей, ані проєктні пропозиції Плану заходів реалізації СРПЗ Ужгородської ТГ **не створюють додаткових екологічних проблем, у т.ч. не створюють додаткових ризиків для здоров'я населення Ужгородської ТГ, зокрема територій з природоохоронним статусом».**

5. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у т.ч. пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному державному та інших рівнях, що стосуються СРПЗ.

Ужгородська міська ТГ та її представницький орган місцевого самоврядування (ОМС) – Ужгородська міська рада, для якої базовими нормативно-правовими актами (НПА) функціонування є Конституція України, Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» і вся система чинних НПА України, що регламентує права, обов'язки та питання життєдіяльності базових місцевих рад, їх посадових осіб і ТГ загалом – водночас тим самим взяли на себе також і усі *«зобов'язання у сфері охорони довкілля, у т.ч. пов'язані із запобіганням негативного впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються проєкту СРПЗ».*

Значна частина чинних НПА України, прийнятих на державному рівні, а

також – ратифікованих Україною на міжнародному рівні, що стосуються сфер охорони довкілля і природоохоронної діяльності та мають пряме відношення і застосування до прикордонної території Закарпатської області, наведені у Звіті СЕО чинної Регіональної Стратегії розвитку (РСР) Закарпатської області на період 2021-2027рр (див.[3] у Переліку джерел інформації).

Наразі немає потреби окремо виділяти можливі «зобов'язання у сфері охорони довкілля» стосовно даного проєкту СРПЗ Ужгородської ТГ, оскільки такі не взяті на себе Ужгородською міською радою та не є складовою частиною даного проєкту СРПЗ.

6. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, які стосуються СРПЗ.

Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» передбачає, що у цьому підрозділі Звіту СЕО для ДДП можуть бути передбачені «зокрема вторинні, кумулятивні, синергічні, коротко-, середньо-, довгострокові, постійні і тимчасові» наслідки для довкілля, які стосуються реалізації (виконання, впровадження) аналізованого ДДП – в даному випадку проєкту СРПЗ Ужгородської ТГ.

Нижче в табличній формі представлені **найбільш імовірні наслідки впровадження ключових Операційних завдань проєкту СРПЗ**, так чи інакше пов'язаних з питаннями довкілля, природокористування та збереження природи проєкту СРПЗ Ужгородської ТГ. Звісно, існує прямий взаємозв'язок таких Операційних завдань з проєктними пропозиціями СРПЗ Ужгородської ТГ.

Таблиця 6.1 Короткий опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, які стосуються СРПЗ (в розрізі Операційних завдань – ОЗ)

Шифр ОЗ	Оперативне завдання, Оперативна ціль	Наслідки для довкілля
ОЗ-2.1.1	<p>Модернізувати мережу та підвищити якість послуг дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти</p> <p><i>Оперативна ціль ОЦ-2.1:</i> Посилення позиції громади як освітньо-наукового центру</p>	<p>На 1-му етапі (2024-2026 рр.) Плану заходів реалізації СРПЗ Ужгородської ТГ наслідки для довкілля забезпечуватиме «м'який проєкт «Освіта Ужгорода в інтересах сталого розвитку», метою якого є «Формування екологічного світогляду, розвиток творчих здібностей і пізнавальної діяльності у дітей та молоді».</p> <p>Очікуваними результатами зазначеного кількарічного Проєкту є створення педагогами, школярами і молоддю Ужгорода «вторинної хвилі» власних проєктів, присвячених <i>раціональному природокористуванню, формуванню сучасного екологічного світогляду і дбайливого ставлення до довкілля, творча і практична участь у вирішенні проблем енергоефективності та енергоощадності міста Ужгорода та його участь у Європейському і глобальному «Зеленому енергетичному переході», у т.ч. через чинники Плану дій сталого енергетичного розвитку і клімату (ПДСЕРК) м. Ужгорода на період до 2030 року.</i></p> <p>Таким чином, вкладення знань в освіту і формування екологічного світогляду школярів, як очікується, спроможне в найближчі роки забезпечити у молодого покоління ужгородців відповідальне відношення як до довкілля, так і до енергоспоживання на все</p>

		життя. Окрім того, через дітей і школярів формуватиметься і канал впливу на батьків та сім'ї.
ОЗ-03.3.1.1	<p>Забезпечити планувальні та управлінські передумови гармонізації просторово-функціональної організації міського середовища</p> <p><i>Оперативна ціль ОЦ-3.1:</i> Формування гармонійного і комфортного середовища проживання</p>	<p>На 1- етапі (2024-2026 рр.) Плану заходів реалізації СРПЗ Ужгородської ТГ запланована радикальна зміна всієї управлінської діяльності міської ради в напрямку критичного переосмислення попередньої просторово-планувальної та містобудівної багаторічної діяльності, яка здійснювалась без належного врахування та за нормативного ігнорування проблем екології, довкілля і зеленого будівництва та формування комфортних середовищ громадських просторів міста – в умовах застарілості Генерального плану; невиправданості і згубності «ущільнення» забудов через формальні механізми затвердження детальних планів окремих мікрорайонів; виникнення частих і законних протестних і акцій мешканців та громадськості міста щодо рішень і проєктів забудови локальних територій міста за рахунок зелених зон і прибудинкових територій - без належного і прозорого та представницького громадського обговорення і узгодження із зацікавленими жителями мікрорайонів, часто з порушеннями чинних містобудівельних норм.</p> <p>Наслідками для довкілля має стати створення просторово-планувальних та містобудівних передумов для практичного формування середовища проживання і гостювання містян та гостей (туристів) Ужгорода, відтворення зеленого і квітучого та екологічно чистого міста.</p>
ОЗ-03.1.1	<p>Забезпечити благоустрій мікрорайонів, громадських міських просторів і земельних зон</p> <p><i>Оперативна ціль ОЦ-3.1:</i> Формування гармонійного і комфортного середовища проживання</p>	<p>На 1-етапі (2024-2026 рр.) Плану заходів реалізації СРПЗ Ужгородської ТГ заплановано здійснення низки проєктів та збільшення обсягів фінансування благоустрою занедбаних прибудинкових територій мікрорайонів, громадських просторів, парків, скверів та інших зелених зон міста, а також – продовжити заходи по інвентаризації і оновленню зелених посаджень (декоративних дерев, кущів, квітів) в більшості мікрорайонів міста.</p> <p>Очікується, що планомірна і стала реалізація таких проєктів забезпечить дієву підтримку та реалізацію функціонального призначення прибудинкових територій, озелених громадських просторів та зелених зон міста щодо рекреації та відпочинку містян, збільшить загальну площу зелених зон міста, що в підсумку спроможне суттєво покращити такі характеристики довкілля міста, як забрудненість доріг, тротуарів і природних територій та атмосферного повітря шкідливими викидами автотранспорту, чисельність якого уже перевищила критичну межу.</p>

03-3.2.1	<p>Здійснити планомірну реконструкцію і капітальний ремонт доріг і тротуарів та дорожньої й інженерної інфраструктури в усіх мікрорайонах міста</p> <p><i>Оперативна ціль ОЦ-3.2: Розвиток і модернізація дорожньо-транспортної інфраструктури</i></p>	<p>На 1-етапі (2024-2026 рр.) Плану заходів реалізації СРПЗ Ужгородської ТГ заплановано продовжити розробку і реалізацію проектів реконструкції і капремонту доріг, дорожньої і придорожньої інфраструктури, газонів та квітників, тротуарів міста. Наслідками для довкілля очікуються такі: <i>зниження ризиків заповнення міста; зменшення споживання пального та шкідливих викидів автотранспорту; заміна асфальтного покриття тротуарів та пішохідних зон на цементну штучну бруківку (знижує шкідливі випари в теплу пору року); збільшення естетичного вигляду і комфортності громадських і безтранспортних просторів; створення передумов для захисту територій міста від перегрівів в умовах глобальних змін клімату; сприяння новій мобільності та безбар'єрності міста, у т.ч. через облаштування велодоріжок.</i></p>
03-3.2.2	<p>Модернізувати систему громадського транспорту та супутньої інфраструктури з використанням інноваційних технологій</p> <p><i>Оперативна ціль ОЦ-3.2: Розвиток і модернізація дорожньо-транспортної інфраструктури</i></p>	<p>На 1-етапі (2024-2026 рр.) Плану заходів реалізації СРПЗ Ужгородської ТГ заплановано реалізувати мінімум 2 проекти стратегічного значення («Створення системи електричного транспорту у місті Ужгород»; «Будівництво автотранспортної бази «Ужгородський муніципальний транспорт» по вул. Загорській»). Очікуваними наслідками для довкілля стане відносно потужне впровадження електроавтобусного парку в громадський транспорт міста, що дозволить <i>суттєво скоротити шкідливі викиди в атмосферу та їх внесок у забрудненість придорожніх територій і тротуарів міста.</i></p> <p><i>Отже, це позитивно вплине і на здоров'я містян та виконання ПДСЕРК м. Ужгорода до 2030 року. Свій внесок у розвиток інфраструктури електротранспорту у м. Ужгород вніс і завершений у 2023р. Проект Програми ЄІС ЄС HUSKROUA „GreenWheels“ завдяки якому на об'їзній дорозі на Словаччину вперше збудовано і відкрито для користувачів ікомфортний хаб зарядки електротранспорту.</i></p>
03-3.2.3	<p>Забезпечити реалізацію заходів зі сталої мобільності міста</p> <p><i>Операційна ціль ОЦ -3.2: Розвиток і модернізація дорожньо-транспортної інфраструктури</i></p>	<p>На 1-етапі (2024-2026 рр.) Плану заходів реалізації СРПЗ Ужгородської ТГ заплановано продовжити облаштування велодоріжок, тротуарів і автобусних зупинок громадського транспорту в рамках благоустрою та розвитку комунальної інфраструктури міста на 2023-2026 роки.</p> <p>Очікуваними наслідками для довкілля стануть: <i>зростання кількості містян – користувачів немоторизованих видів транспорту та індивідуальних типів електротранспорту, що спроможне здійснити свій вагомий і позитивний внесок у зниження забруднення територій і атмосферного повітря шкідливими викидами автотранспорту, а також – загальне покращення характеристик здоров'я тих ужгородців, які оберуть для щоденної мобільності користування велосипедами та/або пішо ходьбу.</i></p>

03-3.3.1	<p>Сформувати Ужгородську агломерацію на засадах гармонізації взаємних інтересів просторового, економічного розвитку співпрацюючих територіальних громад</p> <p>Оперативна ціль ОЦ-3.3: Активізація міжмуніципальних взаємодій із сусідніми громадами</p>	<p>На 1-етапі (2024-2026 рр.) Плану заходів реалізації СРПЗ Ужгородської ТГ заплановано продовжити консультації, робочі зустрічі і переговори повноважних представників Ужгородської міської ради та сільських рад сусідніх Баранинської ТГ (південно-східний напрям), Оноківської ТГ (північний напрям) та Холмківської ТГ (південний напрям) щодо узгодженого вирішення комплексу проблемних питань розвитку міста та оточуючих його сільських громад і суміжних територій – через розробку, узгодження і укладання системи двосторонніх і багатосторонніх угод у сферах: просторового планування; транспортного сполучення; надання комунальних послуг; інвестиційної діяльності; будівництва; надання соціальних та адміністративних послуг; а також – охорони природи і збереження довкілля (з урахуванням того, що природні середовища і довкілля існують незалежно від адміністративних меж і кордонів і є спільним надбанням та спільною турботою межуючих місцевих рад. Очікуваними наслідками для довкілля зазначених 4-х сусідніх ТГ є такі: вибір нових сільських територій та узгодження умов їх користування для нового полігону ТПВ та нового міського цвинтаря (Баранинська ТГ);</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>розвиток інфраструктури та благоустрій сусідніх територій дачної і котеджної забудови (Оноківська ТГ); збереження і раціональне рекреаційно-оздоровче використання прикордонних лісових масивів міста і Оноківської ТГ;</i> - <i>розвиток і можливе розширення територій свердловинного водозабору лівобережної частини міста (Холмківська ТГ);</i> - <i>розвиток інфраструктури зарядних станцій для електротранспорту (Баранинська ТГ);</i> - <i>спільні заходи з очистки русла та забезпечення водоохоронного режиму дериваційного каналу від с. Невицьке до м. Ужгород (Оноківська ТГ).</i>
03-4.1.1	<p>Модернізувати систему водовідведення, каналізування та очисних споруд громади</p> <p>Операційна ціль ЦО-4.1: Забезпечення ефективного управління відходами</p>	<p>На 1-етапі (2024-2026 рр.) Плану заходів реалізації СРПЗ Ужгородської ТГ заплановано продовжити модернізацію і реконструкцію та збільшення потужностей систем водовідведення, каналізування і функціонування очисних споруд в рамках річних і багаторічних планів виробничої діяльності КП «Ужгородський водоканал» - в умовах постійного збільшення навантаження на зазначені системи внаслідок інтенсивного нового житлового будівництва у м. Ужгороді. Очікуваними наслідками для довкілля м. Ужгорода (зокрема для р. Уж) має стати забезпечення сталого і належного (відповідного нормам) рівня очистки стічних вод, що скидаються у р. Уж.</p>
03-4.1.2	<p>Розробити і впровадити ефективну систему управління відходами</p> <p>Операційна ціль ОЦ-4.1: Забезпечення ефективного управління відходами</p>	<p>На 1-етапі (2024-2026 рр.) Плану заходів реалізації СРПЗ Ужгородської ТГ наслідки для довкілля забезпечуватимуть Проекти «<i>Запровадження системи селективного збору харчових і «Зелених» відходів з вивозом їх на облаштовану компостувальну станцію міста</i>», а також проєкт – «<i>Розробка і впровадження у школах міста освітньо-виховної програми «Азбука поводження з ТПВ»</i>».</p> <p>Очікується суттєве збільшення: частки населення, яка сортує ТПВ і зокрема, харчові та «зелені» відходи для компостування, а також – суттєве збільшення частки «зелених» і харчових відходів в загальному балансі ТПВ.</p>

ОЗ-4.1.3	<p>Розвинути систему роздільного збору сміття</p> <p>Оперативна ціль ОЦ-4.1: Забезпечення ефективного управління відходами</p>	<p>На 1-етапі (2024-2026 рр.) Плану заходів реалізації СРПЗ Ужгородської ТГ наслідки для довкілля забезпечуватиме Проєкт «Запровадження системи селективного збору ТПВ», що дозволить <i>вдосконалити і впорядкувати чинну на сьогодні систему збору ТПВ за принципом «валового» збору та утилізації (захоронення) на полігоні ТПВ, що нераціонально і непродуктивно та апіорі ж збитковою і дотаційною діяльністю.</i></p>
ОЗ-4.2.1	<p>Провести планомірну інвентаризацію і паспортизацію зелених насаджень і зон на основі результатів картографування їх територій методами ГІС-технологій</p> <p>Операційна ціль: Забезпечення відродження зеленого міста та ефективного управління зеленим господарством</p>	<p>На 1-етапі (2024-2026 рр.) Плану заходів реалізації СРПЗ Ужгородської ТГ наслідки для довкілля забезпечуватиме «Програма благоустрою та розвитку комунальної інфраструктури на 2023-2027 роки», що дозволить оновити <i>інформацію про зелені насадження та адміністративні межі територій із зеленими насадженнями, оцінити кількісні і якісні показники дерев та підвести підсумок їх інвентаризації.</i> У свою чергу, це дозволить завчасно, не чекаючи вітровалів і ураганів, висадити <i>нові декоративні дерева у зелених зонах</i> що позитивно вплине на довкілля, як основне озеленення.</p>
ОЗ-4.2.2	<p>Здійснити планомірну реконструкцію і оновлення насаджень і зон міста</p> <p>Операційна ціль ОЦ-4.2: Забезпечення відродження зеленого міста та ефективного управління зеленим господарством</p>	<p>На 1-етапі (2024-2026 рр.) Плану заходів реалізації СРПЗ Ужгородської ТГ наслідки для довкілля забезпечуватиме комплексна Програма благоустрою та розвитку комунальної інфраструктури на 2023-2027 роки.</p> <p>Очікуваними результатами в розрізі покращення стану довкілля стануть: <i>заміна (підсадка) застарілих і аварійнонебезпечних дерев та застарілих кущових насаджень; облаштування територій прибудинкових територій новими насадженнями декоративних дерев і кущів, що позитивно вплинуть на спроможність зелених насаджень сприяти оздоровленню мешканців міста.</i></p>
ОЗ-4.2.3	<p>Забезпечити комплексний благоустрій природних громадських міських просторів (парків)</p> <p>Операційна ціль ОЦ-4.2: Забезпечення відродження зеленого міста та ефективного управління зеленим господарством</p>	<p>На 1-етапі (2024-2026 рр.) Плану заходів реалізації СРПЗ Ужгородської ТГ наслідки для довкілля забезпечуватимуться Проєктами «Розробка і впровадження міського ландшафтного парку «Перемога» (Кірпічка) зі створенням системи стоку дощової води в штучне озеро з дахів багатоквартирних будинків» та «Облаштування і благоустрій міського ландшафтного парку «Перемога».</p> <p>Очікуваними результатами цих проєктів стануть: <i>суттєве зростання площі паркових зон міста; забезпечення кількох густонаселених мікрорайонів новобудов 1990-х – 2000-х років міста можливостями оздоровлення і відпочинку поблизу помешкання; покращення локального мікроклімату за рахунок штучного озера; стійкість до перегріву локальної зони при теплових хвилях спекотних днів.</i></p>

ОЗ-4.3.1	<p>Забезпечити захист прирічкових районів міста від паводків і підтоплень</p> <p>Операційна ціль ОЦ-4.3: Підвищення рівня екологічної безпеки міста та підсилення природних чинників адаптації до глобальних змін клімату</p>	<p>На 1-етапі (2024-2026 рр.) Плану заходів реалізації СРПЗ Ужгородської ТГ наслідки для довкілля забезпечуватиме Проєкт «Розробка і впровадження карти загроз і ризиків повеней, паводків та підтоплень міста Ужгород».</p> <p>Очікуваними результатами цього проєкту стануть: <i>забезпечення процесів моніторингу та планомірних і продуманих дій влади і жителів на випадок виникнення загрози повеней, паводків або підтоплень прируслових мікрорайонів міста поблизу р. Уж; практика використання та вдосконалення цифрової «Інтерактивної карти загроз і ризиків повеней, паводків та підтоплення м. Ужгорода».</i></p>
ОЗ-4.3.2	<p>Ліквідувати ареали зростання небезпечних для здоров'я інвазійних рослин</p> <p>Операційна ціль ОЦ-4.3: Підвищення рівня екологічної безпеки міста та підсилення природних чинників адаптації до глобальних змін клімату</p>	<p>На 1-етапі (2024-2026 рр.) Плану заходів реалізації СРПЗ Ужгородської ТГ наслідки для довкілля забезпечуватиме Програма благоустрою та розвитку комунальної інфраструктури на 2023-2027 роки.</p> <p>Очікувані результати реалізації цієї програми в розрізі даного ОЗ-4.3.2 стане повна ліквідація (зниження) <i>ареалів зростання небезпечних для здоров'я інвазійних рослин (зокрема, борщовика і амброзії)</i> на території громади. У свою чергу, зникнуть загрози шкірних опіків (борщовик) та різких активізацій сезонних алергічних загострень у частини алергенно-вразливої населення міста.</p>
ОЗ-4.3.3	<p>Забезпечити комплексне використання потенційних об'єктів територій і водойм для адаптації міста до глобальних змін клімату</p> <p>Операційна ціль ОЦ-4.3: Підвищення рівня екологічної безпеки міста та підсилення природних чинників адаптації до глобальних змін клімату</p>	<p>На 1-етапі (2024-2026 рр.) Плану заходів реалізації СРПЗ Ужгородської ТГ наслідки для довкілля забезпечуватиме Проєкт «Розробка і реалізація Плану заходів з адаптації міста до змін клімату на період до 2027 року».</p> <p>Очікуваними результатами зазначеного Проєкту стануть: <i>об'єктивні дані щодо вразливості до змін клімату мікрорайонів міста; розроблений План заходів з адаптації до змін клімату, як частина ПДСЕРК м. Ужгорода; реалізовані проєкти дій Плану заходів (нові зелені насадження; ревіталізовані внутрішні водойми; модернізовані будівлі і дахи багатоповерхівок; зони зволоження та ін.)</i> Це дозволить запобігти перегрівам локальних територій міста.</p>
ОЗ-4.3.4	<p>Сприяти формуванню комфортного мікроклімату у місті через сталу систему якісного поливу вулиць та збільшення кількості фонтанів у громадських просторах</p> <p>Операційна ціль ОЦ-4.3: Підвищення рівня екологічної безпеки міста та підсилення природних чинників адаптації до глобальних змін клімату</p>	<p>На 1-етапі (2024-2026 рр.) Плану заходів реалізації СРПЗ Ужгородської ТГ наслідки для довкілля забезпечуватиме Програма благоустрою та розвитку комунальної інфраструктури на 2023-2027 роки.</p> <p>Очікуваними результатами цієї Програми в розрізі даного ОЗ-4.3.4 стануть: <i>зниження запорошеності міста та повітря у місті під час вітрових днів; формування зволоженого мікроклімату в окремих мікрорайонах міста під час періодів критично спекотних літніх днів та «теплових хвиль».</i> Це сприятиме <i>комфортності перебування чи руху мешканців по місту в періоди критично спекотних днів.</i></p>

<p>ОЗ-4.4.1</p>	<p>Впровадити комплекс заходів термомодернізації житлових будинків і закладів бюджетної сфери міста з моніторингом їх енергоспоживання</p> <p>Операційна ціль ОЗ-4.4: Впровадження енергоменеджменту та забезпечення сталого енергетичного розвитку громади</p>	<p>На 1-етапі (2024-2026 рр.) Плану заходів реалізації СРПЗ Ужгородської ТГ наслідки для довкілля забезпечуватимуть такі Проекти: «Підвищити енергонезалежність будівель комунальних закладів дошкільної освіти міста через встановлення дахових гібридних СЕС;</p> <p>Підвищити енергонезалежність будівель комунальних закладів загальної середньої освіти міста через встановлення гібридних СЕС;</p> <p>Підвищити енергонезалежність будівель комунальних медичних закладів міста через встановлення дахових гібридних СЕС</p> <p>Очікуваними результатами реалізації зазначених проєктів стануть: <i>вагомий внесок у ПДСЕРК м. Ужгорода до 2030 року за рахунок ВДЕ, зокрема СЕС; досягнення суттєвого зниження енергоспоживання будівель соціальної сфери міста як за рахунок термомодернізації, так і впровадження ВДЕ-СЕС; досягнення більшого ступеню енергонезалежності будівель соціальної сфери міста; забезпечення сталої комфортності будівель соціальної сфери; суттєве зниження викидів парникових газів в атмосферу (локальний вклад у сповільнення кліматичних змін).</i></p>
<p>ОЗ-4.4.2</p>	<p>Знизити енергоспоживання в секторах комунальних послуг громадського транспорту, у т.ч. через розвиток сталої мобільності міста</p> <p>Операційна ціль ОЗ-4.4: Впровадження енергоменеджменту та забезпечення сталого енергетичного розвитку громади</p>	<p>На 1-етапі (2024-2026 рр.) Плану заходів реалізації СРПЗ Ужгородської ТГ наслідки для довкілля забезпечуватимуть проєктами:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розробка і впровадження комплексної системи моніторингу довкілля і управління екологічними ризиками та енергоменеджменту у міській громаді; - проведення Днів Енергії як традиційного щорічного масового міського заходу і складової євроінтеграційних процесів в Україні. <p>Очікуваними результатами проєктів стануть:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розроблена система управління екологічними, природними і техногенними ризиками виникнення НС, аварій і катастроф; - розроблена і впроваджена система енергоменеджменту Ужгородської ТГ; - утворений новий структурний підрозділ міської ради; - створене комунальне підприємство в Ужгородській міській раді – «КП «Швидка комунальна і екологічна допомога» (ШКЕД); - через гнучку до змін Концепцію щорічних «Днів Енергії» здійснюватиметься поширення і впровадження нових знань і технологій у сферах практичної екології та енергетики серед цільових груп Ужгородської громади.

7. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків для довкілля виконання СРПЗ.

У цьому підрозділі Звіту SEO мова може йти про такі **раціональні підходи** вжиття заходів для «запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків для довкілля у процесах виконання (реалізації, впровадження) проєкту СРПЗ Ужгородської ТГ»:

1. Очікувані «негативні наслідки для довкілля» мають бути оцінені (встановлені, передбачені) в даному проєкті СРПЗ на основі якнайбільш повного

і об'єктивного експертного аналізу не тільки системи Операційних цілей і Операційних завдань СРПЗ, але й проєктних пропозицій по їх досягненню (реалізації, виконання).

Раніше нами (див. висновок до підрозділів 3 та 4 даного Звіту СЕО) **на основі комплексного аналізу встановлено:**

1.1) «Система стратегічних і оперативних цілей та оперативних завдань та проєктних пропозицій проєкту СРПЗ – цілком може досягти намічених результатів та індикаторів (показників) проєкту СРПЗ з **мінімальною, допустимою шкодою для довкілля**» (підрозділ 3)

1.2) «Ані система цілей, ані проєктні пропозиції Плану заходів реалізації СРПЗ... **не створюють додаткових екологічних проблем, у т.ч. не створюють додаткових ризиків для здоров'я населення Ужгородської ТГ, зокрема територій з природоохоронним статусом**» (підрозділ 4)

2. Незважаючи на зазначені вище позитивні висновки щодо **«негативних наслідків для довкілля»** у даному проєкті СРПЗ, тим не менше, **доцільно передбачити заходи щодо зменшення (пом'якшення) наслідків будь-якого технічного, технологічного та інфраструктурного втручання у природне середовище Ужгородської ТГ.**

Серед таких заходів **доцільно передбачити нижченаведені:**

2.1. Запровадити систему постійного моніторингу стану довкілля та об'єктів ПЗФ у Ужгородській міській раді (з включенням до цієї системи 50/50 посадовців міської ради та представників організацій громадянського суспільства (ОГС) – (див. рекомендації [9] у Переліку використаних джерел).

2.2. Забезпечити належну якість розробки проєктів містобудівної документації та проєктного менеджменту при виконанні Плану заходів СРПЗ Ужгородської ТГ.

2.3. Вдосконалити систему показників та індикаторів реалізації СРПЗ в частині «довкіллевих» цілей та проєктних пропозицій.

2.4. Забезпечити реальне дотримання принципу (підходу) сталого, екологічно-збалансованого розвитку Ужгородської ТГ при реалізації (впровадженні) СРПЗ.

8. Ускладнення, що мають місце для більш повного і глибокого здійснення стратегічної екологічної оцінки СРПЗ.

Ускладнень, які б мали місце для більш повного і глибокого здійснення стратегічної екологічної оцінки проєкту СРПЗ Ужгородської ТГ, немає.

У вирішенні «довкіллевих» та екологічних проблем проєкту СРПЗ Ужгородської ТГ слід враховувати, що з лютого 2022 року міська громада надала прихисток і соціальні послуги для 27,5 тисяч ВПО, що складає майже 24% від загальної довоєнної чисельності мешканців Ужгорода і що це спричинило додаткове антропогенне навантаження на комунальну інфраструктуру та довкілля території Ужгородської міської громади.

Водночас в аналітично-описовому розділі 2 Звіт СЕО, який взято з оригіналу аналітично-описової частини проєкту СРПЗ (розділ 1), у підрозділі «Водні ресурси» наведено таку інформацію: **«Сьогодні для обводнення русла Уж в період межень р. Тиси пропонується спорудження переливної греблі, яка**

стримуватиме воду в річці на відмітці 50-60 см та спускатиметься до рівня dna річки у період сходження наводку».

Жодної іншої інформації щодо спорудження надважливої і складної гідротехнічної споруди - греблі на р. Уж в межах території Ужгородської ТГ, жодного проєкту до Плану заходів реалізації СРПЗ на 2024-2026 рр. щодо спорудження греблі та прив'язки такого проєкту до якоїсь із Стратегічних/Оперативних цілей чи Оперативних завдань Проєкту СРПЗ Ужгородської ТГ не поступало і не включено до Плану заходів Проєкту СРПЗ.

Зважаючи на виключне і стратегічне значення будь-яких гідротехнічних споруд греблевого типу на р. Уж, негативного впливу на гідрофауну, на замулення русла і на прируслове довкілля міста Ужгорода, розробник Звіту СЕО констатує, що подібна інформація щодо пропозиції **«спорудження переливної греблі»** має бути або вилучена з ДДП Проєкт СРПЗ Ужгородської ТГ, або ґрунтовно уточнена з наданням більш повної інформації для широкого громадського та експертного обговорення відповідно до законів і нормативних актів України, і лише після цього може ставитись питання про включення подібної пропозиції до Проєкту СРПЗ.

9. Заходи, передбачені для моніторингу наслідків впливу на довкілля виконання СРПЗ, у т.ч. для здоров'я населення (в частині даних СЕО).

Зважаючи на обсяги Операційних завдань проєкту СРПЗ Ужгородської ТГ, пов'язаних з вирішенням проблем впливу на довкілля виконання (впровадження, реалізації) відповідних проєктних пропозицій Плану заходів СРПЗ та очікувані наслідки для довкілля (див. вище розділ 6 даного Звіту СЕО), беручи до уваги важливість і довгостроковість та постійний характер довкіллевих проблем та специфіку Ужгородської ТГ, що включає і міські і сільські та особливо цінні прикордонні території, пропонується Ужгородській міській раді здійснити низку нижчеперелічених заходів, що передбачають моніторинг наслідків впливу на довкілля виконання проєкт СРПЗ, у т.ч. для здоров'я населення:

9.1. Запровадити систему постійного моніторингу стану довкілля та об'єктів ПЗФ на території Ужгородської ТГ (з включенням до цієї системи 50/50 посадовців міської ради та представників (експертів) від ОГС і наукових організацій). Внести відповідні зміни у структуру виконавчих органів Ужгородської міської ради.

9.2. Забезпечити належну якість розробки проєктів містобудівної документації та проєктного менеджменту при виконанні Плану заходів СРПЗ, а також – проєктів з інвентаризації земельних ресурсів та проєктів землеустрою з метою реалізації (впровадження) СРПЗ – Ужгородської ТГ.

9.3. Вдосконалити і осучаснити систему показників та індикаторів реалізації СРПЗ в частині проєктів природокористування, енергетичного розвитку та збереження довкілля.

9.4. Забезпечити реальне дотримання принципу (підходу) сталого, екологічно-збалансованого розвитку Ужгородської ТГ при реалізації (впровадженні) СРПЗ на період 2024-2030р.

10. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення (в частині даних СЕО).

Територіально Ужгородська ТГ фактично є прикордонною територією з

виходом на державний кордон України з Словаччиною. Тим не менше, зміст усіх складових ключових компонентів проєкту СРПЗ (Бачення майбутнього, сценарний аналіз, SWOT-аналіз, система Стратегічних і Оперативних цілей та Оперативних завдань, проєктні пропозиції Плану заходів тощо) засвідчують про **відсутність потреби в детальних та спільних міжнародних оцінках транскордонних наслідків для довкілля стосовно саме проєкту СРПЗ Ужгородської ТГ.**

Окрім того, проєкти, що увійшли до Плану заходів Стратегії Ужгородської ТГ і потребуватимуть при своїй реалізації екологічних досліджень та алгоритмів дій і рішень відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля», також піддаватимуться згідно (зазначеного вище законом) ще й **аналізу щодо потреби в оцінках і дослідженнях та узгодженнях стосовно можливого транскордонного впливу на довкілля, у т.ч. щодо природоохоронної складової та впливу на здоров'я людей по обидва боки україно-угорського кордону.** Наразі така потреба в рамках Звіту СЕО не вбачається.

11. Висновки (Резюме нетехнічного характеру інформації)

1. Звіт СЕО СРПЗ Ужгородської ТГ виконано відповідно до вимог Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку», а також – змісту оприлюдненої Ужгородського міською радою Заявою про визначення обсягу СЕО проєктів Стратегії розвитку Ужгородської міської ТГ до 2030 року та Плану заходів на 2024-2026 роки реалізації зазначеної стратегії (СРПЗ), з урахуванням пропозицій і зауважень, надісланих з приводу оприлюдненої Заяви про визначення обсягу СЕО проєктів СРПЗ Ужгородської ТГ.

2. Проєкти СРПЗ Ужгородської ТГ не містять конкретних рішень та проєктно-кошторисних, дозвільних документів (чи посилання на такі документи), що потенційно можуть мати значний вплив на довкілля при їх впровадженні.

3. Проєкти СРПЗ Ужгородської ТГ визначають консолідовані з громадою: Бачення майбутнього, систему Стратегічних і Оперативних цілей та Оперативних завдань, визначених на основі комплексного аналізу стану соціально-економічного розвитку ТГ, SWOT-аналізу та сценарного аналізу (обрано стримано-оптимістичний сценарій розвитку ТГ), а також – План заходів реалізації Стратегії ТГ на 2024-2026 рр.

4. Проєкти СРПЗ Ужгородської ТГ не містять конкретних проєктів здійснення господарської діяльності та не визначають місцезнаходження, розміри, розміщення або потужності ресурсів. План заходів СРПЗ включає лише низку проєктних пропозицій, розподілених по Стратегічним, Оперативним цілям та Оперативним завданням, серед таких проєктних пропозицій можуть бути і проєкти, реалізація яких відповідатиме вимогам та процедурам Закону України «Про оцінку впливу на довкілля».

5. Структура та зміст Звіту СЕО проєктів СРПЗ Ужгородської ТГ повністю відповідають вимогам ст.11 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку».

6. В якості додатків до Звіту СЕО СРПЗ включені:

- Заява про визначення обсягу СЕО;

- Проект сценаріїв соціально-економічного розвитку Ужгородської ТГ на період 2024-2030 роки;
- SWOT-аналіз розвитку Ужгородської ТГ (у т.ч.в частині екологічної і природоохоронної складових розвитку).

7. В системі цілей СРПЗ Ужгородської ТГ тим чи іншим аспектам вирішення «довкіллевих» і екологічних проблем присвячено: 3-и із 4-ох стратегічних цілей, 8-м із 14-ти Оперативних цілей, 18 із 43-х Оперативних завдань (або 41% Оперативних завдань проекту СРПЗ) Це засвідчує як про багаторічне накопичення «довкіллевих» і екологічних проблем в Ужгородській ТГ, так і про намагання їх вирішити через процес стратегування та виконання низки запланованих у Плані заходів СРПЗ проектів стратегічного значення.

8. У вирішенні «довкіллевих» та екологічних проблем проекту СРПЗ Ужгородської ТГ слід враховувати, що з лютого 2022 року міська громада надала прихисток і соціальні послуги для 27,5 тисяч ВПО, що складає майже 24% від загальної довоєнної чисельності мешканців Ужгорода і що це спричинило додаткове антропогенне навантаження на комунальну інфраструктуру та довкілля території Ужгородської міської громади.

Розробник:

експерт з питань стратегічного
планування розвитку та збереження
довкілля територій і громад
Всеукраїнської мережі експертів
регіонального розвитку «РЕГІОНЕТ»

_____ Лукша О.В.

« » грудня 2023 р.

Перелік використаних і цитованих джерел інформації

1. Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» (Відомості Верховної ради 2018, №16, ст. 138).
2. **Звіт стратегічної екологічної оцінки Регіональної стратегії розвитку Закарпатської області на період 2021-2027 рр.** / Розробники: ГО «Агентство місцевого розвитку та інформаційних ресурсів «Європоліс» (Лукша О.В.); ГО «Екосфера» (Станкевич-Волосянчук О.І.) – затверджений рішенням сесії Закарпатської облради – 2019 р.
Режим доступу: <https://zakarpatt-rada.gov.ua>
3. **Екологічний паспорт Закарпатської області: 2022 рік** – Департамент екологічних і природних ресурсів Закарпатської обласної військової адміністрації – 2023 рік.
Режим доступу: <https://carpathia.gov.ua>
4. **Методичні рекомендації для проведення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування** / Практичний посібник для посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування: видано за сприяння Проєкту МТД «Партнерство для розвитку міст», який впроваджувала Федерація канадських муніципалітетів за фінансової підтримки Міністерства міжнародних справ Канади – Київ. – 2019. – 71 с.
Режим доступу: www.pleddg.org.ua
5. **Стратегія розвитку міста „Ужгород-2030“.** – Ужгородська міська рада. – Ужгород. – 2019. – 87 с.
6. **Спільна Концепція розумної енергії у Карпатському регіоні «Eco-Smart Energy-Carpathia»:** науково-практична розробка, виконана в рамках Проєкту «Нові енергетичні рішення у Карпатському регіоні» (NESICA) за фінансової підтримки ЄС HuSkRoUa/1702/6/1/0014: Розробник і редактор Олег Лукша. – Ужгородський національний університет. – Ужгород, 2023. – 96 с. (з додатками в електронному форматі).
7. **Застосування відновлювальних джерел енергії або як громадам стати енергозалежними?** Інформаційно-практичний посібник для територіальних громад і природоохоронних організацій: Розробник і упорядник Р. Станкевич-Волосянчук (ГО «Екосфера») % За підтримки Агентства США з міжнародного розвитку USAID. – Ужгород, 2021. – 51 с.
Режим доступу: <https://ekospha.org>
8. **Екосистемі послуги гірських річок Українських Карпат** / Брошура для територіальних громад і природоохоронних організацій // О. Станкевич-Волосянчук, Р. Гаврилюк, В. Шаравара. Ужгород: вид-во «РІК-У», 2019. 32 с.
Режим доступу: <https://ekospha.org>
9. **Участь громадськості в прийнятті рішень та документів довкіллявого характеру** / Посібник для територіальних громад // О. Мелень – Забрамна (за заг. ред. О. Кравченко): МБО «Екологія-Право-Людина», - Львів: Компанія «Манускрипт», 2021. – 40 с.
10. **Картування ситуації та потреб переміщеного населення в Закарпатській області (на 28 березня 2023 року)** / Дослідження за партнерства участі БФ

«Едельвейс», Національного інституту стратегічних досліджень, Закарпатської ОВА. Проведене в рамках фінансованого Канадою проєкту «Людський вимір: Розбудова спроможностей зі збирання даних на низовому рівні заради покращення підготовки та зміцнення стійкості громад в Україні», який фінансується МОМ Україна, ООН // Упорядник Г. Цімболинець. Відповідальний за випуск В. Химинець. – Ужгород, 2023. – 21 с.

Режим доступу:

<https://ukraine.iom.int/sites/g/files/tmzbd11861/files/documents/2023-04/Картування%20ситуації%20та%20потреб%20переміщеного%20населення%20в%20Закарпатській%20області%20березень%202023.pdf>

11. **Ресурсний потенціал і розвиток Верхнього Потисся** / Науково-просвітницьке видання // Лукша О.В., Лукша Є.О. – Ужгород: Вид-во «Ліра», 2011. – 87 с.
12. **Стратегія Карпатського Єврорегіону – 2020.** – За сприяння Програми ЄСПЕС HuSkRoUa/1101/066 – Ужгород-Ніредьгаза-Кошіце-Баю Маре – 2016. – 113 с.
13. **Комплексне бачення участі України в реалізації Стратегії ЄС для Дунайського регіону** / Науково-практ. Збірник / Колект. Монографія експертів Закарпатської (О. Лукша, О. Станкевич-Волосянчук), Одеської і Чернівецької областей. Під заг. ред. І Студеннікова. – Одеса: Центр регіональних досліджень, 2015. – 153 с.
14. **Втрачений Ужгород. Мандрівка старим містом: Історико-краєзнавчі нариси** / Літераті Т.О.- Ужгород: РІК-У, 2018. – 204 с.
15. **Управління твердими побутовими відходами у Закарпатті – нинішня ситуація та перспективи** / О.І.Станкевич-Волосянчук // Екологічний вісник. – 2013, вип. 5(80). – с 9-12.
16. **Туниця Т.Ю. Збалансоване природокористування: національний і міжнародний контекст.** – К.: Знання, 2006. – 300 с.
17. **Втрачені об'єкти на території природно-заповідного фонду** / за ред. О.В. Василюка, О.В. Кравченко, О.С. Осирно. Львів: Видавництво «Компанія «Манускрипт», 2020. – 668 с.
18. **Стратегія розвитку міста Ужгород до 2015 року.** – Ужгородська міська рада. – Ужгород: КП «Ужгородська міська друкарня», 2008. – 152 с.
19. **Ужгород. Путівник** / М.Басараб, О. Лукша, С.Федака, Ф.Шандор. – Ужгород: «Два кольори», 2001. – 120 с.

Заява про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки проєкту Стратегії розвитку Ужгородської міської територіальної громади до 2030 року та Плану заходів на 2024-2026 роки з реалізації Стратегії розвитку Ужгородської міської територіальної громади до 2030 року

1. Замовник: Ужгородська міська рада (пл. Поштова, 3, м. Ужгород, Закарпатської області, 88000)

2. Вид та основні цілі документа державного планування, його зв'язок з іншими документами державного планування:

Проєкт – Стратегія розвитку Ужгородської міської територіальної громади до 2030 року (надалі – Стратегія розвитку) та План заходів на 2024 – 2026 роки з реалізації Стратегії розвитку Ужгородської міської територіальної громади до 2030 року (надалі – План заходів).

2.1. Проєкт – Стратегія розвитку та План заходів є єдиним документом стратегічного планування місцевого рівня, що визначає стратегічні, оперативні цілі та завдання для сталого розвитку Ужгородської міської територіальної громади на період до 2030 року з Планом заходів реалізації зазначеної системи цілей Стратегії розвитку на 1-й 3-х річний етап – 2024-2026 роки.

2.2. У Проєкті Стратегія розвитку та План заходів визначене консолідоване Стратегічне бачення розвитку Ужгородської міської територіальної громади на період до 2030 року:

Ужгородська громада – безпечне та комфортне для проживання місто для реалізації можливостей, проривних технологій та інновацій, передової університетської освіти і науки, креативних індустрій, реалізованого туристичного потенціалу, соціально-відповідального бізнесу. Громада толерантності до різних ідентичностей, релігійних конфесій, світоглядів. Екобезпечний, транспортно-логістичний, економічний і фінансово-інвестиційний центр реалізації євроінтеграційних прагнень України.

2.3. Стратегічне бачення розвитку Ужгородської міської територіальної громади на період до 2030 року у Проєкті Стратегії розвитку пропонується досягати через реалізацію 4-ох стратегічних цілей:

1. Інноваційна і креативна економіка та підприємництво.

2. Високі якості людського капіталу і соціальних послуг.

3. Комфортний і безпечний простір громади.

4. Місто екологічної безпеки, чистого довкілля, озеленення і енергоефективності.

2.4. Проєкт – Стратегія розвитку і План заходів – гармонізується та узгоджується з такими чинними документами державного планування вищих територіальних рівнів:

- Регіональною Стратегією розвитку Закарпатської області на період до 2027 року.

- Державною Стратегією регіонального розвитку України на період до 2027 року.

Зокрема, гармонізованими і узгодженими є такі основні компоненти зазначених вище документів державного планування місцевого, регіонального і державного рівнів у сферах стратегічного планування, як Стратегічні бачення і системи стратегічних і оперативних цілей.

3. Те, якою мірою документ державного планування визначає умови для реалізації видів діяльності або об'єктів, щодо яких законодавством передбачено здійснення процедури оцінки впливу на довкілля (у тому числі, щодо визначення місцезнаходження, розміру, потужності або розміщення ресурсів).

Для кожної з 4-ох визначених Стратегічних цілей Стратегії розвитку розробляються Оперативні цілі та Оперативні завдання (див. структуру цілей Стратегії розвитку, с. 97). В рамках зазначеної структури (матриці) цілей розробляються проекти Плану заходів, серед яких можуть бути проекти, реалізація яких підлягатиме комплексу дій, досліджень і оцінок, відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» з метою прийняття (не прийняття, прийняття із застереженнями і зауваженнями тощо) рішення уповноваженого державного органу регіонального або всеукраїнського рівнів щодо провадження планованої діяльності на території Ужгородської міської ТГ. Для таких проектів мають бути здійснені всі передбачені законодавством України процедури дій, досліджень і оцінки впливу на довкілля.

Оцінка впливу на довкілля здійснюється з дотриманням вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища, з урахуванням стану довкілля в місці, де планується провадити плановану діяльність, екологічних ризиків і прогнозів, перспектив соціально-економічного розвитку регіону, потужності та видів сукупного впливу (прямого та опосередкованого) на довкілля, у тому числі з урахуванням впливу наявних об'єктів планованої діяльності та об'єктів, щодо яких отримано рішення про провадження планованої діяльності або розглядається питання про прийняття таких рішень.

Проект Стратегії та Плану заходів не містить конкретних рішень про впровадження господарської діяльності, яка може мати значний вплив на довкілля, у тому числі щодо надання документів дозвільного характеру на провадження такої діяльності.

Стратегія визначає концептуальні стратегічні цілі, оперативні цілі і завдання перспективного розвитку Ужгородської міської територіальної громади, і не містить конкретних проектів здійснення господарської діяльності, та не визначає місцезнаходження, розміру, потужності або розміщення ресурсів. Водночас План заходів включає низку ідей проектів виконання завдань для реалізації стратегічних цілей, серед яких можуть бути проекти, що відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» підлягатимуть оцінці впливу на довкілля до прийняття рішення про провадження планованої діяльності. Для таких проектів окремо має бути здійснена процедура оцінки впливу на довкілля.

4. Ймовірні наслідки:

- а) для довкілля, у тому числі для здоров'я населення:

В ході здійснення СЕО мають бути оцінені ймовірні наслідки реалізації Стратегії розвитку через виконання Плану заходів для таких **складових довкілля**:

- атмосферне повітря (особливо, на найбільш завантажених автотранспортом вулицях міста і у промислових зонах);
- водні ресурси (особливо, поверхневі водні ресурси – річка Уж і дериваційний канал в межах території громади, штучні озера);
- промислові та тверді побутові відходи ТПВ, викиди та стоки, полігони ТПВ, контейнерні майданчики для збору ТПВ, відходи і ТПВ численних муніципальних, регіональних і приватних медичних закладів на території міської ТГ;
- земельні ресурси на всій території міської ТГ, особливо в охоронних прибережних смугах р. Уж та штучних озер;
- стан і динаміка змін біорізноманіття та рекреаційних і зелених зон міської ТГ, особливо, у міських парках, скверах, набережних, зелених зонах прибудинкових територій і Шахтинському лісі (територія Ботанічного саду УжНУ).

Зазначені наслідки для довкілля мають бути проаналізовані у тому числі:

- імовірні наслідки природних лих і техногенних катастроф (до прикладу - повеней, паводків, підтоплень або замулення, застою води, масове заростання водорослями мілководдя русла р. Уж в результаті планованих гідротехнічних споруд тощо); розташування аеропорту «Ужгород» в межах міста на кордоні;
- імовірні наслідки глобальних змін клімату та заходів з адаптації території міста до змін клімату з урахуванням тенденції ущільнення житлової забудови території м. Ужгорода.

б) для територій міста з природоохоронним статусом (до прикладу, Боздоського парку);

в) реалізація Стратегії та Плану заходів не чинитиме транскордонного впливу на елементи довкілля, тому відсутня потреба в оцінці транскордонних наслідків. Водночас проекти, які увійдуть до Плану заходів і відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» підлягатимуть оцінці впливу на довкілля, окремо проходитимуть стратегічну екологічну оцінку, в т. ч., за потреби, щодо транскордонних наслідків для довкілля та здоров'я населення, до прийняття рішення про їх реалізацію.

5. Виправдані альтернативи, які необхідно розглянути, у тому числі, якщо документ державного планування не буде затверджено:

Базуючись на аналізі соціально-економічної ситуації в державі загалом та в громаді зокрема, а також прогнозах макроекономічних впливів можна припустити наступні сценарії розвитку:

1. Песимістичний сценарій розвитку.

Песимістичний сценарій розвитку формується за низки припущень, що тривкий у часі (горизонті планування) баланс зовнішніх і внутрішніх факторів впливу на стан громади, як соціально-економічної системи, залишається незмінним або може погіршуватися, з огляду на продовження війни рф проти

України (до 2025 року) або її переходу в заморожений стан, що не дозволяє сформулювати стимули для розвитку країни, регіону, територіальної громади.

2. Стримано-оптимістичний сценарій розвитку.

Стримано-оптимістичний сценарій розвитку будується на припущеннях, за яких формуються більш сприятливі зовнішні (глобальні та національні) і внутрішні (ті, які громада здатна створити самостійно) чинники впливу: громада активно використовує власні сильні сторони (конкурентні переваги) та можливості з метою нівелювання ризиків і загроз, які виникають з огляду на несприятливі умови суспільно-економічного розвитку країни. Основним лімітуючим фактором цього сценарію є ймовірність завершення війни не пізніше 2024 року, звісно, Перемогою України.

В основі Стратегії та Плану заходів закладено стримано-оптимістичний сценарій розвитку. В інтересах ефективного та сталого розвитку Ужгородської міської громади та підвищення якості життя населення найсприятливішим варіантом буде затвердження запропонованої Стратегії розвитку та Плану заходів.

6. Дослідження, які необхідно провести, методи і критерії, що використовуватимуться під час стратегічної екологічної оцінки

Стратегічна екологічна оцінка здійснюється з метою прогнозування коротко-, середньо- та довгострокового впливу реалізації планувального документа на середовище життєдіяльності населення громади, виявлення потенційних загроз довкіллю та шляхів пом'якшення їхнього впливу на довкілля та стан здоров'я населення.

Послідовність дій з розробки Звіту про стратегічну екологічну оцінку Стратегії та Плану заходів передбачає:

- збір первинної статистичної інформації про поточний стан довкілля в розрізі впливу на основні його компоненти. Для проведення СЕО проєкту Стратегії розвитку та Плану заходів буде використана наступна інформація: експертні громадські доповіді про стан довкілля; статистична інформація; інформація, яка включена в інші акти законодавства, дотичні до проєкту Стратегії розвитку; дані моніторингу стану довкілля; експертні оцінки; інша доступна інформація;

- проведення аналізу та оцінки впливу реалізації Стратегії розвитку та Плану заходів на окремі компоненти довкілля та стану здоров'я населення;

- консультації з громадськістю та органами державної влади з метою врахування у проєкті Стратегії розвитку та Плані заходів обґрунтованих зауважень та пропозицій.

- консультації з транскордонними інституціями та уповноваженими особами сусідньої держави (за потреби).

Прогнозування соціально-економічних та екологічних процесів є важливим елементом стратегічного планування розвитку території. Тому всі етапи дослідження будуть проведені з врахуванням вимог нормативно-правових актів у сфері екологічної безпеки та санітарно-епідеміологічного благополуччя населення.

7. Заходи, які передбачається розглянути для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування

Для запобігання виникненню (появі) потенційних негативних наслідків виконання Стратегії розвитку та Плану заходів, а також зменшенні їх можливого негативного впливу пропонується реалізація комплексу заходів в розрізі компонентів довкілля: атмосферне повітря, водні ресурси, зелені і рекреаційні зони, русло р. Уж, Шахтинський ліс, земельні ресурси, поводження з відходами. Більшість заходів враховані під час підготовки Плану заходів.

Згідно з Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» встановлено використання природних ресурсів громадянами, підприємствами, установами та організаціями з дотриманням обов'язкових екологічних вимог:

а) раціонального й економного використання природних ресурсів на основі широкого застосування новітніх технологій, а також – підходів екосистемних послуг;

б) здійснення заходів щодо запобігання псуванню, забрудненню, виснаженню природних ресурсів, негативному впливу на стан навколишнього природного середовища;

в) здійснення заходів щодо відтворення відновлюваних природних ресурсів;

г) застосування біологічних, хімічних і інших методів поліпшення якості природних ресурсів, які забезпечують охорону навколишнього природного середовища й безпеку здоров'я населення;

д) збереження територій і об'єктів природно-заповідного фонду, а також інших територій, що підлягають особливій охороні;

е) здійснення заходів щодо збереження й невиснажливого використання біологічного різноманіття під час провадження діяльності, пов'язаної з поводженням з генетично модифікованими організмами та інвазійними рослинами.

Також, будуть враховані заходи, спрямовані на запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків для здоров'я населення, визначатимуться відповідно до вимог Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення».

8. Пропозиції щодо структури та змісту звіту про стратегічну екологічну оцінку

Структура звіту про стратегічну екологічну оцінку повинна враховувати вимоги статті 11 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» і містити наступну інформацію:

1) зміст та основні цілі документа державного планування (проєкту Стратегії розвитку), його зв'язок з іншими документами державного планування;

2) характеристику поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення, та прогнозні зміни цього стану, якщо документ державного планування не буде затверджено (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень);

3) характеристику стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу (за адміністративними

даними, статистичною інформацією та результатами досліджень);

4) екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються документа державного планування, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень);

5) зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються документа державного планування, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час підготовки документа державного планування;

6) опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, у тому числі вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності - 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків;

7) заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування (проєкту Стратегії та Плану заходів);

8) обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у тому числі будь-які ускладнення (недостатність інформації та технічних засобів під час здійснення такої оцінки);

9) заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення;

10) опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення (за наявності);

11) резюме нетехнічного характеру інформації, передбаченої пунктами 1-10 цієї частини, розраховане на широку аудиторію.

9. Орган, до якого подаються зауваження і пропозиції та строки їх подання

Управління економічного розвитку міста.

Адреса: м. Ужгород, пл. Поштова, буд. 3, Закарпатська область, Україна, 88000.

е-mail адреса: uep@rada-uzhgorod.ua (з поміткою в темі листа «Пропозиції до заяви про СЕО»).

Сценарій розвитку територіальної громади

Сценарне моделювання є важливою методологічною базою стратегічного вибору. Сценарій - деяка послідовність подій, які можуть відбутися в майбутньому із значною долею ймовірності за певних умов. Такі умови, або фактори, можуть бути як зовнішні, так і внутрішні. Іншими словами, в основі кожного сценарію повинні бути покладені базові сценарні припущення, за яких можуть виникати ті чи інші фактори впливу.

Зважаючи на те, що повномасштабна війна росії проти України сьогодні є основним чинником, який обумовлює траєкторію, темпи, можливості та ризики розвитку територіальних громад в Україні, в основі сценаріїв їх розвитку лежить фактор війни.

Відтак основними сценаріями розвитку визначено: песимістичний та стримано оптимістичний.

Песимістичний сценарій розвитку

Песимістичний сценарій розвитку територій формується за комплексу припущень, що тривалий у часі (горизонті планування) баланс зовнішніх і внутрішніх факторів впливу на стан громади як соціально-економічної системи залишається незмінним або може погіршуватися, з огляду на продовження війни (до 2025 року) / її переходу в заморожений стан, що не дозволяє сформулювати стимули для розвитку країни, регіону, громади.

Базові припущення песимістичного сценарію - зовнішні чинники:

1. Війна з росією триває, здійснюються перманентні бомбардування українських міст тощо. Ситуація щодо вторгнення з боку Республіки Білорусь залишається напруженою.

2. Демографічні втрати, спричинені війною, подальше зменшення населення через падіння народжуваності і активні еміграційні процеси, різкі зміни в системі розселення (посилення концентрації населення в містах - у східних регіонах через концентроване відновлення інфраструктури у великих містах, у центральних і західних - через концентрацію ВПО в обласних центрах та містах обласного значення).

3. Виключення частини території України з господарської діяльності через окупацію, мінування територій, забруднення земель (зокрема с/г) через хімічні та вибухові ураження.

4. Втрата економічного потенціалу східних регіонів, їх деіндустріалізація, різкі зміни в системі розміщення господарської діяльності.

5. Зниження економічної спроможності більшості територіальних громад та регіонів України (через вилучення територій з господарської діяльності, релокацію бізнесу та переміщення трудового ресурсу, розірвання логістичних ланцюгів, втрату експортних можливостей тощо) та розширення територій, які потребують державної підтримки.

6. Масові руйнування інфраструктури, невідповідність та вразливість інфраструктури з огляду на потреби воєнного часу (в т. ч. її недостатність в окремих регіонах).

7. Втрата транзитного потенціалу більшості регіонів.
8. Необхідність відновлення управління та базової інфраструктури на деокупованих територіях.
9. Велика кількість ВПО, необхідність їх інтеграції в соціальне і економічне життя приймаючих громад.
10. Дестабілізація ринків праці через масове переміщення працівників, релокацію бізнесу, втрата фахівців через мобілізацію, еміграцію тощо.
11. Поява великої кількості ветеранів, які потребують реабілітації та адаптації до мирного життя.
12. Зниження доходів бюджету на тлі зростання видатків на утримання армії та розвиток ВПК.
13. В умовах воєнного стану спостерігається згортання децентралізації та повернення до централізованого управління.
14. Відсутність реальних механізмів/програм підтримки місцевого економічного розвитку. Поступове скорочення офіційних трансфертів (освітньої субвенції, дотації вирівнювання тощо).
15. Перекладання повноважень у соціальній сфері з державного рівня на місцевий рівень (на ОМС).
16. Рівень тіньової зайнятості залишається високим, а в деяких громадах поглиблюється через економічну депресію та неспроможність суб'єктів бізнесу сплачувати податки.
17. ВВП країни досягнуло мінімального рівня за останні 30 років. Тенденцій відновлення економічної активності не спостерігається.
18. Гривня підтримується виключно міжнародними вливаннями та кредитами, темп інфляції залишається високим.
19. Інфляція та втрата доходів частини населення спричиняють до зниження купівельної спроможності населення.
20. Інвестиційні проекти та ресурси відкладаються в часі до завершення війни.
21. Податковий тиск на підприємців залишається високим. З метою наповнення державного та місцевих бюджетів податковий тиск може навіть посилюватись.
22. Підприємницький клімат в Україні та регіоні суттєво не змінюється / погіршується.
23. Військова та фінансова підтримка партнерів та донорів скорочується.

Базові припущення песимістичного сценарію - внутрішні чинники:

1. Територіальні громади продовжують здійснювати вирішення викликів, спричинених війною - інтеграція ВПО в громади, їх супровід та підтримка, робота з релокованим бізнесом, робота з партнерами щодо надання гуманітарної допомоги, підтримка ТРО тощо.
2. Зростання демографічних ризиків для громади через втрату дітей, молоді,

населення у працездатному віці, що вже у найближчі роки спричинить скорочення споживачів освітніх, медичних, культурних послуг.

3. Громади втрачають мешканців, зокрема вузьких фахівців, що відображається на забезпеченні процесів життєдіяльності громади.

4. Економіка в громаді слабо розвинута, більшість працює в тіні, розвитку малого та середнього бізнесу не приділяється достатньої уваги.

5. Розвиток сільського господарства обмежений змінами в можливостях експорту, туристична сфера не відновила після падіння в умовах коронакризи, промисловість потерпає від втрати логістичних ланцюгів, потенційних напрямків збуту продукції тощо.

6. Доходи місцевих бюджетів знижуються через зменшення офіційних трансфертів з державного бюджету та зниження економічної активності в громадах.

7. Зростання частки доходів місцевих бюджетів від бюджетної сфери (освіта, охорона здоров'я, управління, оборона тощо). Кількаразове зростання доходів бюджетів від ПДФО від зарплат військових.

8. Значно зростають видатки місцевих бюджетів на заходи у сфері безпеки (зокрема будівництво / ремонт укриттів), забезпечення потреб військових, підтримку ВПО, соціальні виплати ветеранам та родинам загиблих тощо.

9. Інвестиційний клімат у громаді залишаються у замороженому стані до завершення бойових дій.

10. Рівень купівельної спроможності населення постійно знижується.

11. Громади продовжують оптимізацію мережі закладів освіти, охорони здоров'я, культури тощо з огляду на брак бюджетного ресурсу, але це не супроводжується зростанням якості освітніх, медичних, культурних, соціальних послуг.

12. Обмеження на використання бюджетних коштів на капітальні видатки залишаються жорсткими, що не дозволяє оновлювати соціальну та інженерну інфраструктуру в громадах.

13. Збільшення кількості недобудованих об'єктів через брак інвестиційного/бюджетного ресурсу.

14. Інституції підтримки бізнесу в громаді не формуються через обмеженість бюджетного ресурсу та/або відсутність фахівців (проектних менеджерів).

15. Заходи з забезпечення енергоефективності згортаються, видатки на екологічні цілі скорочуються, що поряд із відсутністю модернізації інженерної інфраструктури негативно впливає на екологічну ситуацію в громаді.

Результат імплементації песимістичного сценарію для Ужгородської громади:

Продовження війни посилить негативний вплив на соціальний, економічний та просторовий розвиток Ужгородської громади. Зокрема, ще більше зростає наплив ВПО в Ужгородську громаду, натомість місцеві мешканці (особливо

молодь) виїжджають за кордон, нівелюється перспектива зростання кількості працездатного населення в середньо і довгостроковій перспективі, відбувається старіння населення (через зменшення народжуваності та виїзд молоді за межі громади).

Комунальні заклади функціонують не систематично, якість надання соціальних послуг, зокрема освітніх і медичних, знижується. Громада поступово втрачає трудовий потенціал. Збільшується кількість населення, яке потребує соціальної допомоги.

Падіння ділової активності в державі загалом та в громаді зокрема не дозволяє Ужгородській громаді повною мірою використати транспортно-логістичний потенціал. Зростає рівень тіньової зайнятості в громаді, бізнес сплачує податки у громаді несвоєчасно та не в повному обсязі, релоковані підприємства не переєструються в Ужгород, зростає залежність доходів бюджету міста від підприємств, установ та організацій бюджетної сфери. Скорочення працівників в бюджетних установах також не сприяє зростанню доходів місцевого бюджету.

Інфляція поглиблює падіння купівельної спроможності населення Ужгорода, що змушує мешканців залишати місто і шукати роботу за кордоном.

Зниження власних доходів місцевого бюджету та зменшення офіційних трансфертів з державного бюджету стримуються як економічний, так і соціальний розвиток громади. Майже всі кошти бюджету Ужгородської міської територіальної громади витрачаються на розв'язання невідкладних соціальних проблем (зокрема, соціального захисту, медичної допомоги тощо) та підтримку військових формувань. Якість надання соціальних послуг погіршується через виїзд відповідних фахівців за кордон.

Модернізація і розвиток інженерної інфраструктури та житлового фонду міста, а також дорожнього господарства майже не здійснюється через жорсткі обмеження щодо використання бюджетних коштів на капітальні видатки. Енергоефективність окремих комунальних закладів залишається на низькому рівні. Застарілі інженерні мережі все частіше виходять з ладу через зростання навантаження, спричинене збільшення кількості населення (зокрема, великої кількості ВПО) в громаді.

Через падіння доходів місцевого бюджету ОМС не здійснює підтримку мікро, малого та середнього бізнесу. Зовнішні інвестиції відсутні.

Зростає рівень злочинності, алкоголізму та наркозалежності серед мешканців міста. Наростає соціальне напруження в громаді між великою кількістю ВПО та місцевими мешканцями (особливо ветеранами війни). Нестача коштів в місцевому бюджеті та перекладання повноважень у соціальній сфері з державного рівня на місцевий рівень не дозволяють запровадити в громаді надання послуг реабілітації, що ускладнює адаптацію ветеранів до мирного життя.

Загострюються екологічні проблеми через брак коштів на рекультивацию переповненого полігону ТПВ.

У підсумку, за песимістичного сценарію соціально-економічний розвиток Ужгородської громади уповільнюється через недостатнє наповнення місцевого бюджету, втрату людського капіталу та жорсткі обмеження на здійснення капітальних видатків. Громада поступово втрачає економічну та фінансову спроможність.

Стримано-оптимістичний сценарій розвитку

Стримано-оптимістичний сценарій розвитку базується на припущеннях, за яких формуються більш сприятливі зовнішні (глобальні та національні) та внутрішні (ті, які громада здатна створити самостійно) фактори впливу: громада активно використовує власні сильні сторони (конкурентні переваги) та можливості з метою нівелювання ризиків, які виникають з огляду на умови суспільно-економічного розвитку країни. Основним фактором цього сценарію є ймовірність завершення війни не пізніше 2024 року.

Базові припущення стримано-оптимістичного сценарію - національний та регіональний рівень:

1. Війна з росією завершується перемогою України або переходить у заморожений формат (без активних бомбардувань українських міст, об'єктів інфраструктури, економіки тощо). Уся / практично уся територія України деокупована. Загроза вторгнення з боку Республіки Білорусь практично відсутня.

2. Частина населення, що перебувала за кордоном, повертається в Україну (щонайменше 50%).

3. ВПО повертаються в свої громади або активно інтегруються в соціальний, економічний простір приймаючих громад. Зростання частки населення, яке проживає в великих та середніх містах. Активний розвиток агломерацій.

4. Частина території України залишається виключеною з господарської діяльності на найближчі роки та непридатною для ведення сільського господарства.

5. Відновлення східних регіонів відбувається досить активно, але концентрується у великих містах. Відновлення спрямоване на соціальну інфраструктуру. Економіка східних регіонів відновлюється дуже повільно. Безпековий фактор є стримуючим для розбудови на їх території великих об'єктів промисловості, характерних для цих регіонів.

6. Об'єкти промисловості, зокрема ВПК, розміщуються в західних областях. Має місце брак кадрів інженерних спеціальностей у цих регіонах. Потребує корегування структура підготовки фахівців закладами вищої та професійно-технічної освіти.

7. Поступове відновлення економічної активності в регіонах (сконцентроване у сферах будівництва, вироблення будівельних матеріалів, ВПК, сільського господарства та агропереробки).

8. Збільшення територій, які потребують державної підтримки.

9. Запуск державних програм підтримки розвитку територій. Відновлення діяльності і збільшення фінансового ресурсу функціонування ДФРР, УКФ і т. п.

10. Висока активність донорів щодо запуску програм відновлення українських громад.

11. Значне зростання інвестиційної активності (закордонних інвесторів), яке водночас супроводжується значною територіальною диференціацією та спрямування ресурсу в громади деокупованих та близьких до лінії фронту громад.

12. Спрощення для інвесторів процедури підключення (вартості) до

інженерних мереж.

13. Поступове відновлення інженерної та дорожньої інфраструктури. Її активна модернізація із врахуванням безпекового фактору.

14. Поступове відновлення транзитного потенціалу південних регіонів, розбудова пунктів пропуску з країнами ЄС на західному кордоні, відновлення авіасполучення. Водночас Україна залишається «кінцевою» країною в контексті транзитних маршрутів через росію та Білорусь.

15. Поступова стабілізація ринків праці, налагодження взаємодії між роботодавцями, закладами професійно-технічної та вищої освіти, підготовка фахівців затребуваних в регіонах спеціальностей.

16. Впровадження і реалізація програм для ветеранів, які потребують реабілітації та адаптації в мирне життя, а також супроводу в започаткуванні та веденні власного бізнесу.

17. Дешеві кредити та підтримка агропромислового сектору з боку держави активізують місцевий бізнес.

18. Доходи державного та місцевого бюджетів залишаються стабільними / не знижуються в абсолютних цифрах, але із врахуванням інфляції відбувається падіння фінансової спроможності.

19. Продовження реалізації процесів децентралізації та прийняття низки затребуваних законів.

20. Унормування відповідальності за реалізацію повноважень у соціальній сфері між державним, регіональним, місцевим рівнями.

21. Рівень тіньової зайнятості знижується, що обумовлено зростанням економічної активності та покращенням податкового клімату.

22. ВВП країни поступово зростає. Тенденцій відновлення економічної активності є достатньо чіткими.

23. Інфляція стає регульованою, що поряд із розширенням доступності місць праці для населення сприяє зростанню купівельної спроможності населення.

24. Підприємницький клімат в Україні та регіоні суттєво не змінюється.

25. Військова та фінансова підтримка партнерів та донорів залишається на високому рівні.

26. Активна реалізація низки реформ (зокрема судової), що активно підтримується закордонними донорами.

Базові припущення стримано-оптимістичного сценарію - місцевий рівень:

1. Чисельність населення в громадах стабілізується. Зростає кількість новонароджених.

2. ВПО отримують державну та донорську підтримку та не потребують втручання органів місцевого самоврядування. Більшість ВПО інтегровані в життєдіяльність громад.

3. Громади поступово відновлюють власну економічну спроможність. Активізують діяльність існуючі та створюються нові суб'єкти господарювання.

4. Доходи місцевих бюджетів збільшуються та зростає їх спроможність фінансувати розвиткові видатки.

5. Зростання купівельної спроможності населення активізує місцеві ринки товарів і послуг в громадах.

6. Усі релоковані підприємства відновили свою діяльність, перереєструвались у приймаючі громади та сплачують туди податки.

7. Сформовані базові планувальні документи громади: стратегія розвитку, зонування земель громади, схема планування території громади, інвестиційний паспорт громади. Проведено інвентаризацію комунальних активів.

8. Активізується інвестиційна діяльність в громадах, оскільки Україна стає одним з найпопулярніших місць для інвестування.

9. Громади створюють інституції підтримки малого та середнього бізнесу (АМЕР, центри залучення інвестицій тощо), що сприяє активному розвитку підприємництва в громадах.

10. Створюються привабливі інвестиційні пропозиції у сферах глибокої переробки с/г продукції, високотехнологічних виробництв, сфери будівельних матеріалів, будівництва.

11. Активно розвивається туризм в громадах і якість туристичних послуг зростає (оскільки основна орієнтація на іноземного туриста).

12. Громади є активними учасниками впровадження Стратегії розвитку регіону та/чи Плану відновлення, реципієнтом державних фондів та програм.

13. Громади ефективно використовують державні субвенції та кошти інвесторів на розвиток інфраструктури.

14. Громади здійснюють модернізацію мережі закладів освіти, охорони здоров'я, культури тощо, що супроводжується зростанням якості освітніх, медичних, культурних, соціальних послуг.

15. Впровадження заходів із забезпечення енергоефективності, відновлення видатків на екологічні цілі, модернізація інженерної інфраструктури відбувається на вимогу часу і з огляду на вимоги європейського законодавства.

16. Україна продовжує шлях інтеграції в ЄС, поступово модифікуючи власне законодавство.

17. Завдяки реалізації значної кількості програм міжнародних донорів зростає інституційна спроможність органів місцевого самоврядування та органів влади в Україні.

Результат імплементації стримано-оптимістичного сценарію для Ужгородської громади:

Ужгородська міська рада оновила/розробила і впроваджує базові планувальні документи: Стратегію розвитку Ужгородської міської територіальної громади до 2030 року, План заходів з реалізації Стратегії, генеральний план території міста,

інвестиційний паспорт громади.

Демографічна ситуація в громаді покращується. Поступово в Ужгород повертаються місцеві жителі, які через війну змушені були виїхати за кордон. Частина ВПО, що перебували в громаді, придбали житло і залишаються на постійне проживання, працевлаштовуються на підприємствах громади та інтегруються в соціальне та економічне життя Ужгорода.

Ужгородська громада співфінансує реалізацію «твердих» та «м'яких» проєктів за участі міжнародних грантодавців та донорів, ДФРР, УКФ та ін. В громаді провадяться капітальні ремонти комунальних доріг, системи водопостачання та водовідведення, модернізуються очисні споруди, розпочато будівництво сміттєпереробного заводу, в усіх мікрорайонах міста впроваджується система роздільного збору сміття. Для підвищення якості надання соціальних послуг в Ужгороді реалізуються за співучасті іноземних донорів «м'які» проєкти у сфері освіти, охорони здоров'я, культури, спорту.

Значну увагу міська рада приділяє вирішенню екологічних проблем: впроваджується захист прирічкових районів міста від паводків і підтоплень, розвивається система роздільного збору сміття, поступово здійснюється реконструкція і оновлення зелених насаджень і зон міста, триває будівництво підприємства з комплексної переробки ТПВ з виробництвом альтернативних енергії тощо.

В громаді створено інституції розвитку туризму ^МО (організація з управління дестинацією), туристично-інформаційний центр). Відновлюються туристичні потоки до доковідного рівня і вище.

Громада поступово і впевнено реалізує План сталої міської мобільності (ПСММ) Ужгорода та План дій сталого енергетичного розвитку і клімату (ПДСЕРК).

Ужгородська міська рада активно розвиває соціальну сферу: модернізує матеріально-технічну базу закладів освіти, охорони здоров'я, культури, спортивні споруди; підвищує енергоефективність комунальних закладів та комунального багатоквартирного житлового фонду (через співфінансування з мешканцями); покращує якість надання соціальних послуг. В громаді реалізується програма підтримки працевлаштування молоді та програма підтримки розвитку ММСП. Це поступово зупиняє виїзд освіченої молоді за кордон.

В Ужгороді створено агенцію місцевого розвитку, яка активно займається популяризацією економічного та інвестиційного потенціалу міста, сприяє розвитку ММСП через проведення тренінгів та інших заходів.

Транспортно-логістичний потенціал громади сприяє активізації інвестиційної діяльності та збільшенню кількості підприємств переробної промисловості, розвитку малого та середнього підприємництва. На території громади формується промисловий кластер.

На підприємствах, установах та організаціях громади зростає попит на працівників різної кваліфікації. Заклади вищої та професійно-технічної освіти починають все більше орієнтуватись на запити роботодавців, впроваджують програми дуальної освіти. У боротьбі за працівників суб'єкти господарювання підіймають рівень заробітної плати. Зменшується рівень безробіття в громаді. Зростає купівельна спроможність населення.

Підвищення ділової активності сприяє наповненню місцевого бюджету та забезпечує збереження за Ужгородською громадою високих позицій за показниками фінансової спроможності в рейтингу громад Закарпаття. Це дозволяє міській раді вести перемовини з сусідніми громадами про можливість створення Ужгородської агломерації.

Описаний сценарій є базою для формулювання стратегічного бачення Ужгородської міської територіальної громади на стратегічну перспективу.

За результатами проведеного аналізу соціально-економічного стану громади, оцінки її природно-ресурсного потенціалу визначено сильні і слабкі сторони та встановлено можливості і загрози розвитку громади в перспективі.

Сильні сторони - це позитивні фактори громади, які можуть бути використані для її розвитку.

Слабкі сторони - це негативні фактори громади, які заважають її розвитку.

Можливості - це позитивні фактори зовнішнього впливу, які сприяють розвитку громади.

Загрози - це негативні фактори зовнішнього впливу, які заважають розвитку громади

SWOT-аналіз Ужгородської міської територіальної громади

Сильні сторони	Слабкі сторони
<p>1. Дуже вигідне геостратегічне та географічне розташування громади на кордоні зі Словаччиною та в 20 км від кордону з Угорщиною на міжнародних автомобільних і залізничних шляхах сполучення.</p> <p>2. Потужна транспортно-логістична інфраструктура (європейські (E50, E58, E573), міжнародні (M06, M08) та національні (N13) автошляхи; 2 автовокзали обласного, міжрегіонального і міжнародного автобусного сполучення; міжнародний аеропорт «Ужгород»; залізничний вокзал; міжнародний вантажо-пасажирський цілодобовий пункт пропуску «Ужгород - Вишне-Немецьке» на ділянці державного кордону між Україною та Словаччиною).</p> <p>3. Високі темпи зростання чисельності населення серед обласних центрів за рахунок активної імміграції ВПО. Довготривале збереження сприятливої вікової структури населення. Високий рівень шлюбності та низький рівень розлучень.</p>	<p>1. Обмеження в територіальному розвитку міста (природно-рельєфними особливостями передгір'я, україно-словацьким кордоном, адміністративно-територіальним поділом).</p> <p>2. Місто погано продувається вітрами, що посилює негативний вплив від викидів надмірної кількості автотранспорту (основного забруднювача атмосферного повітря).</p> <p>3. Незадовільний стан дорожнього і тротуарного покриття багатьох вулиць (модернізовано лише 20% доріг), вуличного освітлення.</p> <p>4. Система управління відходами потребує вдосконалення (майже використаний ресурс полігону ТПВ поблизу с. Барвінок; слабо розвинена практика роздільного збору сміття).</p> <p>5. Незадовільний стан інженерних мереж та комунального житлового фонду (фізично й морально застаріли каналізаційно-очисні споруди; майже 70% житлового фонду багатопверхівок потребують капремонту). Частина будівель бюджетних установ міста</p>

4. **Збереження** впродовж останніх 15 років як **основної структури національного й етнічного складу населення міста** (українці, угорці, словаки, росіяни, роми та ін.), **міжнаціональної гармонії та злагоди**.

5. **Відсутність** на території міста **промислових підприємств - великих забруднювачів** довкілля.

6. **Найвищий** в Україні **рівень безпеки життєдіяльності в умовах війни**.

7. **Історично сформована мережа вулиць, площ і набережних, транспортна схема, пішохідні зони й громадський міський простір**.

8. **Наявність** на території міста **понад 20 проявів мінеральних вод штучних свердловин та природних джерел**, т. зв. Ужгородського родовища.

9. **Розвинена інфраструктура надання соціальних послуг** (освітніх, медичних, культурних, спортивних соціального захисту).

10. **Найбільший в регіоні заклад вищої освіти (УжНУ)** з потужним науково-педагогічним потенціалом.

11. **Потужний промисловий потенціал** (підприємства легкої, машинобудівної, меблевої, харчової промисловості).

12. **Активний розвиток креативних індустрій**, в т. ч. **крафтових виробництв**.

13. **Потужний туристичний потенціал** (людський капітал, розвинена мережа закладів розміщування та харчування, унікальні пам'ятки архітектури (в т. ч. Ужгородський замок), пам'ятки природно-паркового мистецтва тощо).

невідкладно **потребують проведення комплексних заходів з підвищення енергоефективності й термомодернізації**. Недостатня спроможність інфраструктури до значного збільшення кількості населення.

6. **Недостатній рівень облаштування зелених та відпочинкових зон загального користування** на території міста (зелені насадження потребують реконструкції й оновлення на 60 - 70%; відсутні облаштовані місця літнього відпочинку поблизу природних і штучних водойм).

7. **Застарілий генеральний план території міста**, потребує вирішення питання оцінки та уточнення площі земель.

8. **Відсутність моніторингу ПДСЕРК**.

9. **Дисбаланс між попитом і пропозицією на ринку праці** громади (за якістю та кількістю трудових ресурсів). **Гостра нестача кваліфікованих кадрів ІТП та робітників для промислових підприємств і будівництва у місті**.

10. **Поширення тіньової самозайнятості і тіньового працевлаштування** населення міста (за оцінками становить 35 - 45%).

11. **Слабка відповідність медичних послуг сучасним потребам** (низький рівень розвитку превентивної медицини, зокрема серед дітей і молоді; невідповідність потенціалу закладів, які надають послуги з реабілітації, спричиненим війною потребам; відсутність хоспісу для невиліковно хворих; потреба в оновленні матеріально-технічної бази

<p>14. Наявність функціонуючих релокованих підприємств.</p> <p>15. Висока концентрація ІТ-фахівців, що створює перспективи розвитку ІТ-кластера.</p> <p>16. Прийнято План дій сталого енергетичного розвитку і клімату (ПДСЕРК).</p> <p>17. Розроблений План сталої міської мобільності (ПСММ) Ужгорода.</p>	<p>комунальних закладів охорони здоров'я тощо).</p> <p>12. Розвиненість спортивної інфраструктури не відповідає потребам населення.</p> <p>13. Нерозвиненість коопераційних зв'язків у промисловості, у т. ч. в частині формування виробничих кластерів.</p> <p>14. Низька ефективність функціонування міських інституцій сприяння ММСП.</p> <p>15. Відсутність дієвих інституцій розвитку туризму.</p>
Можливості	Загрози
<p>1. Членство України в ЄС; відкриття доступу до коштів структурних й інвестиційних фондів ЄС як для країни-кандидата на членство у ЄС та у контексті післявоєнного відновлення України; міжнародні грантові та донорські програми.</p> <p>2. Розвиток програм транскордонного співробітництва, в т. ч. між закладами освіти та культури. Можливість залучення коштів міжнародних грантових програм, у тому числі із містами- побратимами з держав ЄС на фінансування проєктів соціальної інфраструктури.</p> <p>3. Відновлення діяльності і збільшення фінансового ресурсу функціонування ДФРР, УКФ і т. п.</p> <p>4. Запровадження на регіональному та національному рівнях нових інструментів стимулювання місцевого економічного розвитку.</p> <p>5. Використання потенціалу ВПО.</p> <p>6. Розвиток житлового будівництва (нових багатоквартирних будинків) в місті.</p> <p>7. Релокація у громаду нового бізнесу, зважаючи на безпекову</p>	<p>1. Продовження війни, ризики руйнування об'єктів критичної інфраструктури та загроза безпеці населення.</p> <p>2. Повний перехід системи державного бюджету на «воєнні» рейки (супроводжується згортанням деяких державних програм, скороченням спрямування бюджетних ресурсів на соціальні цілі, інфраструктурні проєкти, підтримку місцевого самоврядування).</p> <p>3. Зростання тарифів на енергоносії, зокрема електроенергію.</p> <p>4. Високий рівень «тіньової» економіки, посилення корупційних процесів у державі.</p> <p>5. Дефіцит Державного бюджету - загроза дефолту.</p> <p>6. Зниження купівельної спроможності населення.</p> <p>7. Виїзд мешканців, особливо освіченої молоді, за межі громади.</p> <p>8. Обмежений доступ до фінансових ресурсів (зокрема, кредитних) для суб'єктів господарювання, зокрема малого і середнього бізнесу;</p>

<p>ситуацію та наявні тут вільні площі для ведення підприємництва.</p> <p>8. Впровадження і реалізація державних і регіональних програм для ветеранів, які потребують реабілітації та адаптації в мирне життя, а також супроводу в започаткуванні та веденні ними власного бізнесу.</p> <p>9. Об'єкти промисловості, зокрема ВПК, з міркувань безпеки розміщуються в західних областях.</p> <p>10. Залучення «зеленого» фінансування та інвестицій для заходів щодо запобігання та адаптації до зміни клімату, побудови циркулярної економіки та збереження довкілля.</p> <p>11. Налагодження горизонтального співробітництва з сусідніми та іншими територіальними громадами щодо реалізації інфраструктурних, соціальних та культурних проєктів.</p> <p>12. Активізація розвитку реабілітаційної медицини в Україні.</p> <p>13. Орієнтування на підвищення соціальних стандартів життя в Україні в умовах післявоєнного відновлення та реформування застарілої системи соціального забезпечення.</p> <p>14. Побудова логістичних хабів на основі поєднання залізниці, автомобільних доріг, пункту пропуску через державний кордон.</p> <p>15. Відновлення внутрішніх та в'їзних туристичних потоків.</p>	<p>відсутність належних обсягів державної підтримки підприємництва.</p> <p>9. Екологічні загрози природного (посуха, забруднення, підтоплення) та штучного (погіршення екологічної ситуації внаслідок господарської діяльності) походження.</p> <p>10. Значний відтік капіталу з України, різке зменшення ліквідності місцевих грошових ринків; невпевненість західного бізнесу у безпеці своїх інвестицій в Україні, особливо в умовах затяжних військових дій.</p> <p>11. Централізація ресурсів і повноважень, стримування руху в напрямі децентралізації і підтримки місцевого економічного розвитку.</p> <p>12. Перекладання на ОМС державних фінансових зобов'язань, щодо забезпечення соціальних стандартів; недостатність власних доходів громади для вирішення соціальних проблем, особливо з огляду збільшення ВПО, осіб, постраждалих на війні та ін.</p>
--	--

SWOT-матриця Ужгородської міської територіальної громади. Для виявлення взаємозв'язків між сильними та слабкими сторонами та можливостями та загрозами, які визначають стратегічне бачення розвитку Ужгородської громади, формується SWOT-матриця.

Порівняльні переваги. За допомогою матриці зв'язків між сильними

сторонами та можливостями, визначаються найбільш перспективні сторони, які можуть дати сильний поштовх соціально-економічному розвитку.

Виклики. У цьому випадку матриця зв'язків будується між слабкими сторонами та можливостями, які дозволяють зменшити вразливість та подолати слабкі сторони через використання можливостей для розвитку.

Ризики. Матриця зв'язків між слабкими сторонами та загрозами дозволяє визначити найбільш вразливі місця громади при подальшій реалізації планів розвитку громади за умови настання визначених ризиків.

Протидія. Матриця зв'язків між сильними сторонами та загрозами дозволяє визначити найсильніші внутрішні чинники громади, які дозволять послабити (нівелювати) вплив негативних зовнішніх факторів – загроз.

Витяг з Плану заходів проєкту СРПЗ Ужгородської ТГ (в частині окремих проєктів стратегічного значення, спрямованих на охорону довкілля)